

נא להוציא מביהכ"נ עד יום ב'
ואם בדעת הגבאים לגונוזו במוצ"ש,
ניתן לקחת במוצ"ש.

דבריהם

דרשות ומאמרים
מלאים וגדושים בדבקות ואהבת ה'
מלווים בסיפורים מלהיבי הנפש
על סדר

קרח

◆ מידת הקנאה ◆

נכתב בעזרת החונן לאדם דעת
על ידי
יוסף חיים ב"ר דניאל זצ"ל אליהו

לתרומות והנצחות ולקבלת החוברת במייל

054.8428679

D0548428679@gmail.com

כל הזכויות שמורות

למחבר

לפרטים

054-8428679

לקבלת החוברת ניתן לשלוח
בקשה לכתובת המייל:

D0548428679@gmail.com

וכן ניתן להוריד דרך אתר דרשו
תחת השם "גליון דברי חיים"

קרח

מידת הקנאה

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן: וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאַנְשֵׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתַיִם וַנְּשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אַנְשֵׁי שָׁם: וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קֹדְשִׁים וּבְתוֹכְכֶם יי' וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קַהֵל יי': (במדבר טז א-ג)

הקנאה גרמה למחלוקת

איתא במדרש תנחומא. ויקח קרח. על ידי מה נחלק. על ידי אליצפן בן עזיאל אחי אביו, שנעשה נשיא על משפחתו, שנאמר: ונשיא בית אב למשפחות הקהתי אליצפן בן עזיאל (במדבר ג, ל). אמר קרח, ארבעה אחים היו אחי אבא, שנאמר: ובני קהת עמרם ויצהר חברון ועזיאל (שמות ו, יח). עמרם הבכור, זכה אהרן ובניו לכהנה, ומשה אחיו למלכות. מי ראוי לטל את השנה לא השני. ואני בנו של יצהר, הייתי ראוי להיות על משפחתי נשיא. והוא עשה בנו של עזיאל קטן של אחי אבא יהא גדול עלי. הריני חולק ומבטל כל מה שנעשה על ידו. לפיכך היתה מחלוקתו.

כתב רבינו בחיי והסבה לקרח במחלוקת הזו שני דברים: האחת, שהתלבש במדת הקנאה, והיא מדה רעה ומכה שאין לה רפואה, והשנית, שטעה בשלשלת העתידה לצאת ממנו.

האחת מדת הקנאה, הוא שידוע כי כאשר יקנא במי שהשיג עושר ונכסים יוסיף דאגה על דאגה עד ששיג כמוהו, ואם השיג, יגיע מזה

אל אהבת הכבוד ובקשת מיני הממשלה בקניני העולם ההזו, ומאהבת הכבוד יעלה אל השררה, ומהשררה יגיע מזה לעבוד עבודה זרה.

ואם לא השיג יהיו כל ימיו מכאובים, וחיי צער יחיה, וסוף שימית את עצמו או את חבירו, את עצמו, שכן אמר שלמה: "וַרְקֵב עֲצָמוֹת קִנְאָה" (משלי יד, ל) וכן אמר אליפז: "וּפְתָה תְּמִית קִנְאָה" (איוב ה, ב) מי שמתפתה אחר מדת הקנאה תמיתנו.

וכן דרשו רז"ל: (אבות ד, כא) הַקִּנְאָה וְהַתְּאֹה וְהַכְּבוֹד, מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם מִן הָעוֹלָם אֶת חֲבִירוֹ, שֶׁהָרִי מֵתוֹךְ הַקִּנְאָה יבא לידי שנאה ומן השנאה לידי רציחה, שכן כתיב: "וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שָׂנֵא לְרַעְהוּ וְאַרְבֵּי לוֹ וְקָם עָלָיו וְהִכְהוּ נֶפֶשׁ וְמֵת" (דברים יט, יא)

ומזה אמר שלמה ע"ה: "וְרֵאִיתִי אֲנִי אֶת כָּל עֵמֶל וְאֶת כָּל פְּשָׁרוֹן הַמַּעֲשֵׂה כִּי הִיא קִנְאָת אִישׁ מִרַעְהוּ גַם זֶה הֵבֵל וְרַעוֹת רִוּחַ:" (קהלת ד, ד) הזכיר "כָּל עֵמֶל" הם קניני הגוף כגון עושר ונכסים וכבוד ושאר מעלות השררה, "כָּל פְּשָׁרוֹן הַמַּעֲשֵׂה" תורה ותשובה ומעשים טובים, "כִּי הִיא קִנְאָת אִישׁ מִרַעְהוּ" בין בעושר בין בחכמה או איזו מעלה שתהיה הלא הקנאה מצויה בין איש לחבירו, "גַּם זֶה הֵבֵל" גם בחטא זה נכשל הבל שנתקנא בקין אחיו כשהביא מנחה לה', ועמד הוא ונתדמה בקרבנו לאביו שהביא בעל חי, ומתוך הקנאה באו לידי שנאה והיתה מריבה ביניהם על ירושת הארץ עד שנהרג, והנה המדה הזו חורבן העולם.

גם מלאכי השרת נתקנאו בו באדם הראשון עד שהחטיאוהו והפשיטוהו בגדי השכל, ולבש בגדים אחרים, בגד בוגדים, עד שנטרד מגדולתו ונסתלקה שכינה מן התחתונים.

וכן קנאתו של קרח הטרידתו מן העולם. וקנאתו זאת לקרח ולכל האוחזים דרכו, והסרים אל משמעתו היתה, בחילוק המנוין והמעלות בישראל, והיו חושבים כי משה היה עושה זאת מדעתו, שהרי ממה שאמר להם משה: (להלן פסוק כח) "כִּי לֹא מִלְּבִי", נוכל ללמוד כוונתם הרעה שהיו אומרים כי מלבו עשה, והיו טוענים כי מה שהחליף הלויים תחת הבכורות, לא עשה אלא כדי לתת גדולה ומעלה לבני לוי שהם ממשפחתו.

גם בני קהת שהגדיל מעלתם על כל שאר הלויים לשאת הדברים המקודשין, לפי שהם הקרובים אליו יותר, כי קהת היה זקנו. ומה שקשרו עליו הלויים, לפי שהיו נתונים לאהרן ולבנו, וחשבו החולקים כי עשה זאת לתת גדולה לאהרן ולבניו, גם אליצפן בן עוזיאל מנה אותו נשיא, ולפי שהיה עוזיאל אחד מאחי אביו של משה והקטן שבכלם, לפיכך הוקשה לקרח על נשיאות אליצפן בנו ונתקנא על זאת.

וזה הוא שדרשו רז"ל: (במ"ר יח, א) מה ראה קרח לחלוק עם משה, נתקנא בנשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, אמר קרח: אחי אבא ארבעה היו, עמרם ויצהר וחברון ועוזיאל, עמרם נטל הבכורה ושני בניו נטלו גדולה: אחד מלך ואחד כהן גדול, מי ראוי ליטול את השניה, לא אני שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם, והוא מינה את הנשיאות ע"י אחיו הקטן מכולן, הריני חולק עליו ומבטל את דבריו.

מה עשה? כנס מאתים וחמשים ראשי סנהדראות, רובן משבט ראובן, מה עשה הלבישן כולן טליתות של תכלת, וזהו שאמרו: "ויקה קרח", מה לקח, לקח טליתו ובא אצל משה, וכן כולן.

אמרו לו: טלית שכולה תכלת חייבת בציצית? אמר להן חייבת, התחילו לשחק עליו אמרו: אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פוטרתה, טלית שכלה תכלת לא כל שכן. בית מלא ספרים מה הוא שיהא פטור מן המזוזה? אמר להן חייב, אמרו לו התורה כולה מאתים ושבעים וחמש פרשיות, וכולן אין פוטרות את הבית, ושתי פרשיות שבמזוזה פוטרות את הבית? דברים אלו לא נצטוית עליהם, ומלבך אתה בודאם.

וקרח מרוב חכמתו שאל שאלות אלו והיו מעיין המחלוקת.

ויש בכללם עוד רמז משל על ישראל כי המשילם לטלית שכולה תכלת ובית מלא ספרים, וכיון בזה לומר, כי ישראל שכולם קדושים וכולם חשובים מלאים מן המעלות, למה יצטרכו למשתררים ולמתנשאים עליהם, והמשיל המשתררים לחוט של תכלת ולמזוזה.

והשנית שטעה בשלשלת העתידה לצאת ממנו, שכן דרשו רז"ל: (תנחומא ה) עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה שיוצאת ממנו שמואל

ששקול כנגד משה ואהרן, שנאמר: "מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וְשִׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ" (תהלים צט, ו) אמר: בשבילו אני נמלט, ועשרים וארבעה משמרות יוצאין מבניו מתנבאין ברוח הקודש מבני הימן, אמר: אפשר כל הגדולה הזאת יוצאה ממני ואני אדום. ולכך נשתתף לבא בחזקה ששמע מפי משה שכלן אובדין ואחד נמלט, שנאמר: "אשר יבחר ה' הוא הקדוש". טעה ותלה בעצמו.

המקנא יוצא מן העולם

איתא במדרש: אָמַר רַב, אֹן בֶּן פִּלַּת, אֲשֶׁתוֹ הִצִּילָתוּ. אָמְרָה לֹ: מַה לֵּיךְ בְּהֵדִין פְּלִגְתָּא, אִי אַהֲרֹן פְּהֵנָא רַבָּא, אַתְּ תַלְמִידָא. אִי קִרְחַ יְהִי פְּהֵנָא רַבָּא, אַתְּ תַלְמִידָא. אָמַר לָהּ: יִדְעָנָא דְכֻלָּא פְּנִישְׁתָּא קְדִישָׁא, דְכִתְיִב: כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קְדוּשִׁים. מַה עֲבַדְתָּ. אֲשִׁקִּיתִיָּה חֲמָרָא וְאֲרוּיְתִיָּה וְאֲגִנִּיתִיָּה בְּעֶרְסִיתִיָּה, וְהָוָה יִתְבָּא אֲבָבָא דְבֵיתָא וְסִתְרִיתִיָּה לְמוֹזִיָּה. כָּל מָאן דְּאֶתָּא בְּשִׁבִיל אֹן בְּעֵלָה, חֲזִיָּה וְהִדְר. אֲדַהְכִּי וְהִכִּי אִיבְלַעִינְהוּ אֲרַעָא. הֵיִינוּ דְכִתְיִב: חֲכָמוֹת נָשִׁים בְּנִתָּה בֵּיתָה (משלי יד, א), זֹ אֲשֶׁתוֹ שָׁל אֹן. וְאוֹלֵת בְּיַדֶּיהָ תִּהְרָסְנוּ (שם), זֹ אֲשֶׁתוֹ שָׁל קִרְחַ. (תנחומא קרח י במדבר רבה יח כ)

(פירוש: און בן פלתי הצילתו, אמרה לו מה לך במחלוקת זו, אם אהרן כהן גדול אתה תלמיד, ואם קרח כהן גדול אתה תלמיד. מה עשתה השקית אותו יין והשכיבתו במטה וישבה בפתח ביתה, והיתה קולעת שיערה, כל מי שבא לבית בשביל און בעלה, כיון שראה את אשתו פרועת שער, חזר בו, בין כך ובין כך נבלע קרח ועדתו באדמה, ואון נצול ממות, זה שכתוב נשים בנותה ביתה (משלי יד, א), זו אשתו של און. ואולת בידיה תהרסנו (שם), זו אשתו של קרח.)

אומר רבי רפאל יונה טיקוצ'ינסקי זצ"ל האשה יכולה להיות לו לאדם לעזור על ידי שהיא כנגדו, אשתו של און בן פלתי, הבינה שאין כאן מחלוקת אידיאולוגית על משה רבינו, אלא פשוט מידות רעות יש כאן, ולכן פנתה לנקודה זו, מה תרויח אם תלך עם קרח ועדתו וכו' ולימדונו חז"ל כאן, את דרכי היצר והמידות באדם, כאשר ענה לה און בן פלתי הרי כבר התקשרתי עמהם בעצה, ונשבועתי להם להיות עמם, הוי אומר שאון בן פלתי הכיר את האמת, אבל לא נעים לסרב לקרח ולהיבדל מעדתו.

והנה לנו כאן, עצה מטענות היצר הידועות. לא נעים לסרב לקרח...

ואף אשתו בפנימיות העצה שלה יש גם כאן תכסיס במלחמת היצר, דהיינו שצריך להניח לו, ולהסכים עמו, אך לדחותו לאחר כך, ותמיד כשדוחים את היצר לאחר זמן, ניצלים ממנו לגמרי.

ותוך כדי שאון בן פלת נשאר בבית, בנתיים נבלעו קרח ועדתו באדמה, ואף זה מדרכי המלחמה ביצר, כמו שדרך עבודתו של היצר היא לומר לכשאפנה אשנה, לדחות את הדבר לאחר זמן, כמו כן היא הדרך להלחם בו, לכשאפנה, אלך אחריך.

ומכל מקום גילו לנו חז"ל שהיו בשורש טענותיו, מידות רעות, קנאה וכבוד, ולא הורגשו על ידו כלל ולא על ידי מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות שהיו עמו, ואפילו לא חשבו, מה שייך לחלוק על משה שרואה באספקלריא המאירה.

והנה צריך להבין מדוע כל מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות לא עשו חשבון פשוט שעשתה אשתו של און בן פלת, שאמרה לבעלה מה איכפת לך וכו'?

וביותר קשה, כשמשה רבנו אומר להם שאהרן וגם המאתיים חמישים איש יקריבו קטורת, ומשה מתריע ואומר להם דעו לכם רק אחד ינצל והשאר ימותו כמ"ש: וַיִּדְבֹר אֶל קַרְחָה וְאֶל כָּל עֲדָתוֹ לֵאמֹר בִּקֶּר וַיַּדַּע יי' אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת הַקְּדוֹשׁ וְהַקְּרִיב אֵלָיו וְאֶת אֲשֶׁר בּוֹ יִקְרִיב אֵלָיו: זֹאת עָשׂוּ קָחוּ לָכֶם מִחֲתוֹת קַרְחָה וְכָל עֲדָתוֹ: וַתִּגְוֹ בָּהֶן אֵשׁ וְשִׂימוּ עֲלֵיהֶן קִטְרֹת לְפָנַי יי' מִחֶר וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר יי' הוּא הַקְּדוֹשׁ רַב לָכֶם בְּנֵי לְוִי: (טז ה-ז)

ואיתא במדרש רבה (יח ח) זאת עשו קחו לכם מחתות, ותגו בהן אש ושימו עליהן קטרת לפני ה' מחר (במדבר טז, ו ז), מה ראה לומר כן? אמר להם בדרך הגוים יש נימוסין הרבה וכומרין הרבה, כלן מתקבצין בבת אחת, ואנו אין לנו אלא ה' אחד, ותורה אחת, ומשפט אחד, ומזבח אחד, וכהן גדול אחד, ואתם מאתיים וחמישים איש מבקשים כהנה גדולה? אף אני רוצה בכך...

לְכֵן אַתָּה וְכָל עֲדֹתְךָ (במדבר טז, ו): זֹאת עָשׂוּ קָחוּ לָכֶם מַחֲתוֹת קֶרֶחַ וְכָל עֲדֹתוֹ, הָרִי לָכֶם תִּשְׁמִישׁ הַחֲבִיב מִן הַכֹּל הוּא הַקְּטֹרֶת, תְּבִיבָה מִן כָּל הַקְּרִבֹּנֹת, וְסֵם הַמּוֹת נִתּוֹן לְתוֹכֹ שָׁבוּ נִשְׂרָפוּ נָדָב וְאַבִּיהוּא, לְפִיכָךְ הִתְּרָה בָּהֶם (במדבר טז, ז): וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' הוּא הַקְּדוֹשׁ. אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה הָרִי אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שְׁלֵא תִתְחַיְבוּ, מִי שִׁיבְחַר מִכֶּם יֵצֵא חַי וְכָלְכֶם אוֹבְדִין, (במדבר טז, ח): רַב לָכֶם בְּנֵי לֹוִי, הָרִי אֲמַרְתִּי לָכֶם. לֹא טַפְשִׁים הָיוּ שִׁכַּךְ הִתְּרָה לָהֶם וְקָבְלוּ עֲלֵיהֶם לְקָרֵב, הֵם חֲטָאוּ בְּנַפְשׁוֹתֵם, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יז, ג): אֵת מַחֲתוֹת הַחֲטָאִים הָאֵלֶּה בְּנַפְשׁוֹתֵם.

אם כן אחרי כאלה הוזהרות של משה רבנו איך הם לא פחדו שהם ימותו?

והנה אמרו חז"ל וְקֶרֶחַ שֶׁפָּקַח הָיָה מָה רָאָה לְשִׁטוֹת הַזֶּה, אֶלָּא עֵינָיו הִטְעָתוּ, רָאָה שְׁלִשְׁלֹת גְּדוּלָה עוֹמְדֵת הַיָּמִינוּ, שְׁמוּאֵל שֶׁשָּׁקוּל כְּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צט, ו): מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכַהֲנֵי וְשְׁמוּאֵל בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ, עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע מְשֻׁמְרוֹת עוֹמְדוֹת מִבְּנֵי בְּנֵי שְׁכָלָם מִתְּנַבְּאִים בְּרוּחַ הַקְּדוֹשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר (דברי הימים א כה, ה): כָּל אֵלֶּה בָּנִים לְהַיְמָן, אָמַר אַפְשָׁר הַגְּדֵלָה הַזֶּה עֲתִידָה לְעֲמֹד מִמֶּנִּי וְאֲנִי אָדָם?

וְלֹא רָאָה יָפֵה, לְפִי שֶׁבְּנֵי עָשׂוּ תְּשׁוּבָה וְעוֹמְדִין מֵהֵן, וּמֹשֶׁה הָיָה רוֹאֶה, לְכַךְ נִשְׁתַּתַּף לְבוֹא לְאוֹתָהּ חֲזָקָה שֶׁשָּׁמַע מִפִּי מֹשֶׁה שֶׁכָּלֵם אוֹבְדִין וְאַחַד פְּלִיט, וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְחַר ה' הוּא הַקְּדוֹשׁ.

וגם על קרח קשה, פרש"י שעינו הטעתו שראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו וכו' ואני אדום? טענה שבשכל אין לה הכרח כלל, אלא רק תירוץ למידות רעות.

והנה לאחר שנבלעו קרח ועדתו, עושה משה רבנו מופת לעיני כל ישראל, עם המטות, שהמטה שהוא עץ יבש, פתאום החל להצמיח שקדים, כדי שיראו כולם שכל המינויים שעשה, זה הכל מה שצויה אותו ה' ולא עשה מעצמו כלום, כמ"ש דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאֲתָם מִטָּה מִטָּה לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל נְשִׂאֵהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִטּוֹת אִישׁ אֵת שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל מִטְּהוֹ: וְאֵת שֵׁם אֲהֲרֹן תִּכְתֹּב עַל מִטְּה לֹוִי כִּי מִטָּה אַחַד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם: וְהִנְחֹתָם בְּאֵהֶל מוֹעֵד לְפָנַי הָעֵדוּת אֲשֶׁר

אָנְעַד לְכֶם שְׁמָה: וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶבְחַר בּוֹ מִטְהוֹ יִפְרַח וְהִשְׁכַּחְתִּי מֵעַלִּי אֶת תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מְלִינִם עֲלֵיכֶם:

וכך עושה משה רבנו וינח משה את המטות לפני יי' באהל העדות: ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים: ויצא משה את כל המטות מלפני יי' אל כל בני ישראל ויראו ויקחו איש מטהו: ויאמר יי' אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו" (במדבר יז כה)

ולכאורה כזה מופת גלוי, מדוע לא עשה את זה משה כבר בתחילת המחלוקת עם קרח, ובכך היה משקיט את קרח ועדתו, וכל ישראל היו רואים שהצדק עם משה?

מבאר רבי רפאל טיקוצ'ינסקי זצ"ל אומר התנא באבות (ד כא) רבי אלעזר הקפר אומר, הקנאה והתאוה והכבוד, מוציאים את האדם מן העולם.

יש בזה ב' פירושים האחד כפשוטו שסופם להוציאו מן העולם, והאחר, מיד ברגע שהאדם הולך אחריהם, כבר אינו בגדר אנושי.

ברגע שהאדם עושה מחלוקת שנובעת מקנאה, לא רק שזה יגרום לו שבעתיד הוא יצא מן העולם ימות מקנאה, אלא גם עכשיו בהווה הוא יוצא מן העולם, הוא כבר לא כאן, הוא מאבד כל חשבון וכל הגיון, כל מה שהוא יעשה, זה נגד השכל ונגד ההגיון הבריא, הוא נעשה אדם שאינו מן היישוב.

פעם התבטא רבי נתן צבי פינקל הסבא מסלבודקא זצ"ל לאחר שהבחין בבחור שהתנהג בצורה לא ראויה, וכך אמר, פלוני דיבר כאן, עד שבאו הגבאים של החברא קדישא.

לכשנשאל מה כוונתו גבאי החברא קדישא, ומאן דכר שממיהו? נענה הסבא זצ"ל ואמר: הקנאה התאוה והכבוד הם אלו הגבאים של החברא קדישא, שהרי הם אלו המוציאים את האדם מן העולם.

כל המאתיים וחמישים ראשי סנהדרין מעדת קרה, לא יכלו לעשות חשבון פשוט שעשתה אשתו של און בן פלת, כי הם יצאו מן העולם מחמת הקנאה והכבוד, הם לא יכלו לחשוב בהגיון פשוט הם לא היו כאן.

ולכן גם משה רבנו לא עושה את נס המטות כשפרצה המחלוקת, כי כל זמן שהקנאה פועלת, לא תעזורנה הוכחות, אפילו שחור על גבי לבן, רק אחרי שהללו נבלעו ונשרפו, אז יש מקום להוכיח לכל העם את צדקות ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו.

ומעשים בכל יום שרואים מריבות ומחלוקות על דברים שלא מתחילים בכלל לפי חשבון שכלי, משום שבשעה שתוקפת את האדם מדת הקנאה, אובדים כל החשבונות.

אומרת הגמרא בסנהדרין (קב.) על הפסוק במלכים "אחר הדבר הזה לא שב ירבעם מדרך הרעה וישב ויעש מקצות העם כהני כמות החפץ ימלא את ידו ויהי כהני כמות: (מלכים א יג לג)

שואלת הגמרא מאי אחר? אמר רבי אבא: אחר שתפשו הקדוש ברוך הוא לירבעם בבגדו, ואמר לו: חזור בך, ואני ואתה וכן ישי נטייל בגן עדן, אמר לו, מי בראש? אמר לו הקב"ה דוד בן ישי בראש. אם כך אמר ירבעם אני לא חפץ, אני מוותר על התענוג הזה.

ולא מובן הדבר מה ההגיון!!! היכן השכל!!! היכן החכמה לוותר על דבר כזה?!!!

התשובה היא פשוטה, אומר רבי רפאל טיקוצ'ינסקי הוא לא כאן, הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, ברגע זה הוא כבר לא כאן.

וכן מצינו בגמרא יומא (ט.) אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב "יראת יי' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה?"

אומרת הגמרא "יִרְאֵת יי' תוֹסִיף יָמִים" – זה מקדש ראשון, שעמד ארבע מאות ועשר שנים, ולא שמשו בו אלא שמונה עשר כהנים גדולים, שהאריכו ימים בכהונתם מתוך יראת שמים שהיתה בהם.

"וּשְׁנוֹת רְשָׁעִים תִּקְצְרְנָה" – זה מקדש שני, שעמד ארבע מאות ועשר שנים, ושמשו בו במשך כל שנותיו, יותר משלש מאות כהנים.

הוצא מאותם ארבע מאות ועשרים שנה, ארבעים שנה ששמש בהם שמעון הצדיק, ועוד שמונים שנה ששמש יוחנן כהן גדול, וכן עשר שנים ששמש ישמעאל בן פאבי. ויש אומרים אחת עשרה שמש רבי אלעזר בן חרסום. ס"ה 130 שנה.

מכאן ואילך, לאחר שתחסר את סכום מאה ושלושים שנה הללו, מ-410 צא וחשוב כמה שנים נשתיירו למשך תקופת שמושם של שאר הכהנים הגדולים, הרי בידך מאתיים ושמונים שנה לכשלש מאות כהנים.

נמצא, שכל אחד ואחד מהן לא הוציא שנתו משנתמנה לכהן גדול, מפני שלא היו כשרים, ונתמנו על ידי ממון שהיו נותנים.

הנה אף על פי שכל אחד ראה מה שקרה עם קודמו, מכל מקום לא נמנע מלהיות כהן גדול, כאשר טען לי זה לא יקרה, טענה שאין לה אחיזה בשכל כלל.

התשובה היא, הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם.

לפעמים אדם רוצה לעשות דבר מסויים, אך כשהוא חושב ומתבונן בדבר, השכל עוצר אותו, אבל למידות הרעות אין כח וגבול, זה כח הורס ופורץ ללא הבחנה, כח בהמי ללא הגבלת שכל. (ושב ורפא לו)

(רבי רפאל יונה טיקוצ'נסקי זצ"ל למד בשנות נעוריו בישיבת אור ישראל לצעירים אצל רבי יעקב ניימן זצ"ל ורבי יוסף רוזובסקי זצ"ל שם היה מבחירי התלמידים. בגיל 14 נכנס לישיבת פוניבז', עם בואו לישיבה לשיעור א' נכנס הישר אל מסכת יבמות הקשה מכל, שאותה למדו בישיבה, אך הוא לא אמר נואש, והיה עמל ויגע במסכת זו, ועד שנותיו המאוחרות היתה זו מסכתא החביבות עליו ביותר, שידע אותה בעל פה.

בלילות שבת בשבתות החורף היה יושב מהשעה שבע בערב לאחר סעודת שבת, עד שעה אחת לאחר חצות ולומד עשרות דפי גמרא, וכשבהיכל הישיבה עדיין לא היה אור, היה לומד בבתי מדרשות סמוכים. וכל ימיו סיפר על אותם לילות שבת האהובים עליו.

הרב מפוניבז' זצ"ל אהבו אהבה יתירה, ותקופה ארוכה אף הכין עימו את השיעור כללי. בהצביעו עליו בכל הזדמנות, כדוגמא לכל שאר הבחורים.

וכשהיה כבר בחור מבוגר בקיבוץ, הלך לישיבת בריסק לחצי שנה להתבשם מתורת בית בריסק, ואז כינס הרב מפוניבז' מספר בחורים, וקבל בפניהם, אם הישיבה אינה יכולה ליצור תנאים שבחור כמו טיקוצינסקי ישאר בישיבה, אינה שווה שאכהן בה. ואכן לאחר חצי שנה חזר רבי רפאל לישיבה

בישיבת פוניבז' היה מקובל בשמחת תורה למכור את פסוקי 'אתה הראת' בדפי גמרא, בתחילה מכור באלף דפי גמרא, רבי רפאל היה מהראשונים שקנו בלימוד ש"ס שלם (2711 דפים) במשך שנה אחת.

הוא קבע לעצמו סדרי לימוד מפרכים, והתיישב ללמוד במרץ, סדרים של שש ושבע שעות. מידי שבועיים היה עושה סיום בחדר האוכל לחברי השולחן שהתרגלו כבר, ואז אמר הרב מפוניבז' זצ"ל על בחורים שהתחרו עמו, הם יעברו על הש"ס, אבל רפאל טיקוצינסקי יידע ש"ס (הער ווערט דאס קענען)

פעמים רבות הגיע לחדרו בשעה מאוחרת, ודרש מחברי החדר שיבחנו אותו, היום שישים דף, היום שבעים דף, חברי החדר לא תמיד עמדה להם הסבלנות לכך, הם היו בוחנים אותו בשני אופנים, או שהיו מראים לו את תחתית הדף, והיה מיד אומר איזה דף זה בדפי המסכת ומה תוכן הדף, או שהיו מכריזים לו דף פלוני מה תוכנו, והוא בזכרונו המיוחד שלט שליטה מפליאה.

פעם סיפר שבהיותו בחור בישיבת פוניבז' פעם אחת ישן בליל שבועות, ומיד לאחר תפילת שחרית שהסתיימה בשעה מוקדמת מאד בחג השבועות, טעם משהו והתיישב ללמוד ברציפות עד צאת החג. ולמד את מסכת נדרים עם הר"ן מתחילת המסכת עד דף מ"א.

סיפר רבי יעקב עדס שליט"א ראש ישיבת קול יעקב, למדתי עימו אז את כל מסכת שבת בחודש אלול ובעש"ת, ואז הוא רצה להמשיך מסכת עירובין בזמן החורף, אך אני אמרתי די בזה, כבר מספיק התבלבלתי ממהירות הלימוד, אך הוא אמר מיד, תיבחן אותי בר"ח חשון על כל מסכת שבת, וכן היה ישבנו בר"ח חשון ואז הוא סיכם בפני את כל השקלא וטריא של כל מסכת שבת במהירות ובבהירות מדף ב' עד הסוף.

כששאלתיו איך מגיעים לידע שכזה? שח בפשטות שממוצאי יוה"כ עד ר"ח חשון, עשה שוב חזרה על כל מסכת שבת.

באחד הימים הגיעה לבתי אבות שע"י ישיבת פוניבז' קבוצה גדולה של כמה מאות ילדים מהמושבים, היה זה אחד ממבצעי ההצלה של הרב מפוניבז' זצ"ל, מיד חיפשו בישיבה הגדולה מישהו שיהיה מוכן לרדת לבתי אבות לבחון את הילדים על תלמודם במס' בבא קמא, הבחורים הססו מלהתנדב, הפצירו ברבי רפאל שיבוא הוא לבחון את הילדים, שקל בדעתו רגע קט, וענה בחיוב.

כשחזר לישיבה שאלו אותו איך היה? ענה תשובה שהדהימה את הנוכחים שאלתי אותם שאלה אחת בסך הכל, והם ענו במשך שעה וחצי תשובות.

וכך היתה השאלה ששאלם, איש אחד נסע עם הילדים של חבירו בעגלה עם סוסים, והיו שם שתי משרתות נכריות, והיו בעגלה תרנגולים, והיה חמור, והיה סט כלים מחרסינה, ולפתע נפלו לחפירה באמצע הדרך, הגלגל נשבר והסוס מת, החמור נפצע והכלים נשברו, והעגלון קיבל מכה בראש,

תגידו מה הדין? יותר מזה לא דיבר, למעלה משעה וחצי גילגל עמם בשאלה זו שכוללת את רוב עניני מסכת בבא קמא.

כ-13 שנה למד בפוניבו' עד לנישואיו בשנת תשכ"ג, וביום חתונתו קיבל מתנה מאת הרב יששכר מאיר ראש ישיבת הנגב, ובמתנה היה פתק "הנך מוזמן לישיבתי לכהן כמגיד שיעור".

שם עיצב את דמותם והשקפתם של הבחורים הצעירים שהגיעו מישיבות תיכוניות שלחמו בחירוף נפש על ההשקפה שחונכו בשנות נעוריהם.

פעם הוכיח לתיכונים שאין עדיין שום אתחלתא דגאולה, מהגמ' ביבמות דף מ"ז שגר הבא להתגייר בזמן הזה וכו' אומרים לו אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים ומטורפים ויסורין באין עליהן וכו' שמע מינה שכל עוד שזהו המצב של כלל ישראל, זה עוד נקרא 'זמן הזה' דהיינו 'גלות'.

מספר תלמיד מישיבת הנגב פעם שאלתי אותו בשעה של גילוי לב, על מה יש כל כך לבכות בקרבנות של יום הכיפורים פר אחד איל אחד וכו' שכפי הידוע היה פורץ שם בבכי. וענה: איך אפשר שלא, אני מעביר לעצמי אז בראש, את כל הקרבנות והתיאורים הנפלאים ממסכת יומא.

בשנת תשמ"ב כיהן ראש ישיבת דסקין בירושלים, עד שבחודש אלול תשמ"ה עבר עם הבחורים לירוחם, שם הקים את ישיבת ירוחם יחד עם הרב שמשון פינקוס זצ"ל, כשכיהן ראש ישיבת בישיבת ירוחם סיפר אחד הרמ"ם כאשר נכנסתי להיות ר"מ בישיבה, קרא לי ואמר, דע לך תמיד מזהירם ר"מ חדש בישיבה שלא יצליח יותר מדאי, אך אני אומר לך בלב שלם, אדרבא,,, ואדרבא,,, אם תצליח יותר ממני, אני אשמח ממש, ולא יהיה לי שום חלישות הדעת, אם בחורים יהנו לדבר איתך בלימוד יותר ממני, אשמח מאד...

זמן קיץ תשמ"ט בישיבת ירוחם, קיץ של קדושין הזמן החל נפלא, מספר הבחורים בישיבה גדל וכולם למדו במרץ, והשיעורים של רבי רפאל נישאו ברמה שלוש פעמים בשבוע אמר אף שני שעורים ביום, אמור"ר אז התבטא בפני משהו, עכשיו אני רגוע הישיבה ב"ה עומדת על רגליה.

איש לא פילל כיצד יסתיים הזמן הזה, חג השבועות, שבוע ימים לפני פטירתו הורגש אצלו בהתרוממות מיוחדת, לפני התפילה באשמורת הבקר כשרקדו הבחורים "כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע" אחזה אותו התלהבות וציוה להמשיך לרקוד עוד ועוד למרות שכבר העירו לו שהנה הגיעה שעת התפילה, הנה הנץ החמה קרב, לאחר מכן עבר לפני התיבה בשחרית ובהלל, בשיעור של הבקר ביום י"ב בסיון עמל להרכיב בפני התלמידים את יסודו הנודע של רבי ברוך בער, מדיבור לא עבדינן אומדנא, וסיים את השיעור כדרכו ביום ראשון נתחיל אי"ה סוגית המקדש במלוה.

על לוח המודעות היה תלוי פתק ובו כתב מראי מקומות לשיעור שיתקיים ביום ראשון, אך לאחר מכן ניגש והוסיף בצורה בולטת לעין כל את המילה בל"נ

שעה לפני כניסת שבת פרשת בהעלותך, עלה בסערה השמימה בגיל 55 י"ג סיון תשמ"ט ת.נ.צ.ב.ה).

כתב בספר אורחות צדיקים בשער הקנאה: מְשָׁלוּ מְשָׁלוּ, חוֹמֵד וְקַנְאֵי פָּגַע בָּהֶם מְלֶךְ אֶתְדוּ. אָמַר לָהֶם הַמֶּלֶךְ, אֶחָד מֵהֶם יִשְׁאַל דְּבַר מִמְּנֵי וַיִּנָּתֵן לוֹ, וְלַחֲבָרוֹ בְּכַפְלִים. הַקְנָאֵי לֹא רָצוּ לְשָׂאֵל תַּחֲלָה, שְׁהָיָה מִתְקַנָּא אִם יִנָּתֵן לַחֲבָרוֹ בְּכַפְלִים, וְהַחוֹמֵד הָיָה מִתְאַוֶּה שְׁנֵיהֶם. דְּחַק הַחוֹמֵד אֶת הַקְנָאֵי לְשָׂאֵל, אֶזְ שָׂאֵל לְנֶקֶר לוֹ עֵין אַחַת וְלַחֲבָרוֹ שְׁתֵּים:

אילו היה חושב הקנאי בהגיון ובשכל פשוט, היה מבקש סכום כסף גדול, או כל דבר אחר שיהיה לו ממנו הנאה, אבל הקנאה מוציאה אותו מדעתו, שלא לחשוב בשכל והגיון. עד כדי כך משתבש שכלו ומדבר דברים שלא יעלה על אדם בר דעת לעשות כך, שמוכן שיזיקו לו ויכאיבו לו, העיקר שלחבירו יזיקו יותר ושחבירו לא יהנה יותר ממנו.

הקנאי הושב שהאושר נמצא אצל חבירו

בפרשת הקללות כתוב "וְהָיוּ תַּיִף תְּלָאִים לְךָ מִגִּד" (דברים כח 10) ומה היא הקללה בזה? מפרש רבי אלחנן וסרמן הי"ד זצ"ל שיהיה נראה להם כאילו מנגד שם אצל האחרים נמצאים חיים מוצלחים יותר, מאשר אלו שאצלו, והרגשה זו היא תוכחה וקללה גדולה לאדם הסובל ממנה, כי אין לו אפילו שעה אחת במשך היום והלילה בה הוא שמח ומרוצה ממה שיש לו, אלא תמיד הוא אכול בדאגות וספיקות בצער ובעגמת נפש, וזוהי מהקללות הקשות ביותר אשר אין להם מזור.

וכדי לשבר את האוזן נצייר לעצמנו ציור על ידו נוכל להמחיש לעצמנו עד היכן מגיעה רעתה של הקנאה.

עשיר גדול המפורסם בפעולותיו הטובות הגיע לעיירה קטנה על מנת לסייע לגרים בה.

הוא חילק לכל עני מהעיירה סך של חמשת אלפים דולר, סכום עתק אשר באמצעותו ניתן לחיות במשך שנה שלימה במושגים של אותה עיירה, וממנו ניתן להתפרנס במשך כמה חודשים, האם נוכל לתאר לעצמנו כיצד ירגיש אותו עני שנפל בגורלו רק אלפיים דולר?

הלוא לכאורה היה עליו להיות בשמחה עצומה על המתנה הנפלאה שהוא קיבל בלי שום טורח.

אמנם ראה זה פלא, ברגע שאותו עני הבחין שהאחרים קיבלו חמשת אלפים דולר, כל שמחתו נהפכה לו לצער עד כדי כך שעולה לו המחשבה בראש, טוב יותר אילו לא היה אותו עשיר בא לעיירה כלל וכלל.

רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל ראש ישיבת פוניבז' לצעירים, היה אומר: שרוב המשברים והבעיות בכלל, שיש היום אצל צעירים, תחילתם במידה של קנאה וכבוד. (דרכי החיים עמ' תכ"ו)

וכך אמר רבי אהרן ליב שטינמן זצ"ל שעל הקנאה צריכים לעמוד הרבה לשרש מידה רעה זו, זקנים עם נערים, ובפרט זה נוגע לבחורים צעירים שרוב פעמים מה שבחורים באים לידי משבר, משום שרואה חבירו מצליח, שכשרואה את חבירו עולה והוא איננו עולה עמו, זה מפריע לו מאוד, ויש שנשברים מזה לגמרי, ואחרים מחזיקים עדיין מעמד אבל זה מפריע להם, והדבר מגיע לידי כך שהעיקר המפריע, הוא מה שחבירו מצליח, ולא מה שהוא לא מצליח...

ואילו לא היה חבירו מצליח, אע"פ שגם הוא איננו מצליח, לא היה מפריע לו, וזו מידה רעה שצריך להתגבר עליה, והרי הקב"ה נתן לאדם את הכח שיוכל להתגבר על זה.

וכל אחד יודע, שצריך לעזוב מחשבות אלו, היאך עושה חבירו והיאך דרגת חבירו, רק לראות את עצמו, ויהיה בזה תועלת גדולה מאוד לכל אחד, כי אז יכול להיות כל אחד מאושר ויתעלה ביראת שמים בצדקות ובלמדנות.

כי כשיש קנאה היא מפריעה לעלות בכל אלו, וכשיתגבר על זה הוא יהיה מאושר. (אשרי מי שעמלו בתורה כרך ג' עמ' 13)

בשיחה שמסר רבי בנימין קורלנסקי זצ"ל בסיום שנת תשנ"א אמר שמעתי אתמול ששוחחו ביניהם ראשי הישיבה, מו"ח רבי מיכל יהודה עם רבי אהרן לייב על חולשת הדור, ומור חמי אמר, שהרבה אינם שומרים על שעות השינה, ומאמצים את עצמם ולכן אינם יכולים לתפוס את הלימוד כראוי ונשברים ונופלים.

רבי אהרן לייב אמר, שרופאים אמרו לו שעיקר סיבת חולשת הגוף שיש היום בין בני הישיבות, הם מחמת המידות הרעות.

כמשאחז"ל הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, ולא דוקא מיגיעה יתירה בתורה, אמנם בדורות הקודמים שלמדו תורה מתוך הדחק, ולא היה כמעט מה לאכול, והיכן לישון, אז התמוטטו

מחמת זה, אבל היום ב"ה לא מכירים את המצבים האלו, ולכן בדרך כלל סיבת החולשה והמשברים הם מחמת המידות... (כאיל תערוג, מפי ר' בנימין קורלנסקי)

הצדיק ר' זיידל אפשטיין זצ"ל (משגיח בישיבת תורה אור) מביא ציור כיצד קודם היצר מכניס קנאה ואח"כ יאוש, ואלו דבריו:

היצר הרע מלומד בערמימות, עיין מסילת ישרים פ"ב, הוא בא לאדם ומבלבל אותו והנה ציור נורא איך הוא עובד.

שני בחורים יושבים בבית המדרש ולומדים, אחד מהם שייך לאלו שאוחזים שלימוד בעיון הוא העיקר, ועל האדם להשקיע רוב זמנו בלימוד בעמקות, ואילו הבחור השני משתייך לאלו האומרים שלימוד הרבה בבקיאות הוא העיקר, ועל זה יש להשקיע את רוב הזמן, שני התלמידים הם מתמידים גדולים, עם שאיפה לגדלות, הם לא מבזבזים שום זמן לא בשיחה בטילה ואפילו בצרכי החיים הם ממעטים, ועושים רק את ההכרח הגמור, ואכן בסוף היום, יש לכל אחד מהם מה להראות כתוצאה מעמלו.

הבחור הראשון למד כמה שורות גמרא בעומק רב, עם כל פירושי הראשונים והאחרונים המסבירים ומפלפלים בסוגיא, הוא אפילו חידש כמה דברי תורה משל עצמו, ורשם אותם במחברת שלו.

לעומת זאת הבחור השני לא פסק פומא מגירסא, עד שהספיק ללמוד עשרה דפים ביום אחד, לפי הקצב הזה הוא יגמור בעזרת השם יתברך את כל הש"ס תוך שנה.

הנה אנחנו היינו אומרים שבודאי ובודאי, כל אחד מהם יכול ללכת לחדרו בסוף היום שמח וטוב לב, ובכוונה גדולה ושמחה עצומה, הוא יכול להתבטא בהודאה לפני הקב"ה ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות, כי אני עמל ומקבל שכר, אני רץ לחיי העולם הבא.

ובחדוות לב כל אחד מהם יכול לישקע בשינה מתוקה שתחדש בקרבו את כוחותיו שאזלו לו משך יום של עמל ויגיעת התורה, עד שיתגבר

בבוקר כארי ויקום לעבודתו יתברך בשמחה, ויחזור ללימודו כל אחד לפי שיטתו בחשק נפלא ובשמחה רבה, עד ששניהם יחד יזכו להיות גדולי תורה מנהיגי ישראל.

אבל לתמהוננו הגדול זה לא מה שקורה, אלא בא היצר הרע, המלך זקן וכסיל, (קהלת ד יג) עיין רש"י, וניגש לכל אחד ואחד בנפרד ומבלבל לו את הראש.

לבחור הראשון הוא אומר, תגיד לי בחור יקר, מה למדת היום? מה אני לא מאמין, כמה שורות גמ'... זה הכל!!! תגיד לי בבקשה לפי הקצב הזה, כמה אתה חושב שתספיק עד סוף השנה? בטח לא יותר מכמה דפים, ומה תדע בעוד עשר שנים גם לא הרבה דפים, א"כ תגיד לי בבקשה מה תהיה התכלית שלך? הרי אומנות אתה לא לומד כי אתה רק שוקד בתורה כל היום, גדול בתורה אף פעם לא תהיה, כי מה תעשה אם ישאלוך על הדפים הרבים שאף פעם לא תספיק ללמוד, הרי תתבייש נורא...

אם היית לומד כמו החבר שלך שם, היצר הרע ממשיך בהצביעו על הבחור השני, או אז הייתי מבין אותך... תראה הוא למד היום עשרה דפי גמרא, הוא יהיה בקי בש"ס גדול בתורה, אותו אני מבין לחלוטין, הוא בחר לעצמו מקצוע שיתן לו שתי עולמות, אבל אתה יקירי בדרך שאתה הולך, הרי אתה עלול להשאר קרח מכאן ומכאן.

ועתה בני שמע בקולי איעצך ויהיה טוב לך בזה ובבא, תעזוב מיד את הדרך הזאת כי היא רק תוביל אותך להרס מוחלט ח"ו, קח את עצמך בידיים ותלך ללמוד משהו מציאותי, ואז תוכל להתפרנס בכבוד וגם ללמוד כמה שעות טובות ביום, ולתת צדקה לעניים ולהחזיק תורה ולהאדירה רק בדרך הזאת תצליח, ברוחניות ובגשמיות ותזדרז לעשות את זה לפני שתפסיד את ההזדמנות.

והכי מפליא הוא, שבאותו זמן ובאותה עונה אומר היצר הרע לבחור השני, תגיד לי בחור יקר מה למדת היום? מה אני לא מאמין... עשרה דפי גמרא, כל כך מהר?!!! תגיד לי בבקשה האם אתה מבין את מה שלמדת? או שאתה רק כקורא בסידור?

ומה תדע בעוד עשר שנים? הכל רק בשטחיות, א"כ תגיד לי בבקשה מה תהיה התכלית שלך, הרי אומנות אתה לא לומד כי אתה רק שוקד בתורה כל היום, גדול בתורה אתה אף פעם לא תהיה, כי מה תעשה אם ישאלוך להסביר את הגמ' קצת יותר בעומק, הרי תתבייש נורא...

אם היית לומד כמו החבר שלך שם, הוא ממשיך בהצביעו על הבחור הראשון, או אז הייתי מבין אותך, תראה הוא למד כמה שורות גמ' בעומק רב עם כל המפרשים וגם חידש לו חידושי תורה וכתבם במחברתו, הוא יהיה למדן גדול ממש גדול בתורה, אותו אני מבין לחלוטין הוא בחר לעצמו מקצוע שיתן לו שתי עולמות, אבל אתה יקירי, בדרך שאתה הולך, הרי אתה נזלול להשאר קרח מכאן ומכאן.

ועתה בני שמע בקולי איעצך ויהיה טוב לך בזה ובבא, תעזוב מיד את הדרך הזאת, כי היא רק תוביל אותך להרס ת"ו קח את עצמך בידיים ותלך ללמוד משהו מציאותי ואז תוכל להתפרנס בכבוד, וגם ללמוד כמה שעות טובות ביום ולתת צדקה לעניים ולהחזיק תורה ולהאדירה, רק בדרך הזאת תצליח ברוחניות ובגשמיות ותזדרז לעשות את זה לפני שתפסיד את ההזדמנות.

והנה לפנינו תופעה נוראה, שני הבחורים במקום ללכת לישון ששים ושמיים בחלקם בצפיה למחר נעשים מדוכאים ומיואשים לגמרי, ומחר בבוקר במקום שכל אחד יבוא לבית המדרש עם כוחות טריים מחוזקים ומעודדים עד למאד, אף אחד מהם לא מגיע בכלל, שניהם עזבו את הישיבה והלכו ללמוד חכמות אחרות, והתורה חוגרת עליהם שק ומקוננת עליהם "תִּשְׁתַּכְּנָה אֲבְנֵי קֹדֶשׁ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת" (איכה ד' א' עיין במ"ר שם)

משני השתילים האלו היו אמורים לצאת ארזי הלבנון ומי הרס אותם הקנאה ואח"כ היאוש שהתייאשו מלהצליח, והיאוש אמנם הוא הכח העצום שהורס את הכל. (אשרי מי שעמלו בתורה ח"ג עמ' פ"ח).

קשה כשיאול קנאה

כתב הפלא יועץ והנה יצר לב האדם רע וחושק להיות יחיד בדורו בחכמה ובמעשים ובעושר וכבוד, ומתוך כך הוא מצטער כאשר יש

אחד כמוהו, וכל שכן גדול וטוב ממנו. ועל ידי דהוא מקנא לו, מבקש רעתו ומספר בגנותו.

וגדולה שנאה דהיא מחמת קנאה, אש אוכלה היא לאין מרפא.

ומי שיש בידו מידה זו, כל ימיו מכאובים ואוכל לחם העצבים, ואין לו אוהבים, ומרבה מריבות, שמח לאיד, ורוצה בתקלת חבירו, וכהנה רעות ורבות, והעבירות הנגררות מן הקנאה מי יכול לספור גודל רעתם...

הרמח"ל בספר מסילת ישרים (פרק יא) כותב: הקנאה גם היא אינה אלא חסרון ידיעה וסכלות, כי אין המקנא מרויח כלום לעצמו, וגם לא מפסיד למי שהוא מתקנא בו, ואינו אלא מפסיד לעצמו.

ואמנם, יש מי שסכלותו רבה כל כך, עד שאם יראה לחבירו איזה טובה יתעשש בעצמו, וידאג ויצטער עד שאפילו הטובות שבידו לא יתנוהו מצער, מה שהוא רואה ביד חבירו, והוא מה שאמר עליו החכם וְרָקַב עֲצָמוֹת קַנְאָה: (משלי יד ל):

אמנם, יש אחרים שאינם מצטערים וכואבים כל כך, אעפ"כ ירגישו בעצמם איזה צער, ולפחות יתקרר רוחם בראותם אחד עולה איזה מעלה יתירה, אם לא יהיה מאוהביו היותר דבקים לו, כל שכן אם מאותם אשר אין לו אהבה רבה עמו הוא, כל שכן אם יהיה גר מארץ אחרת.

ותראה שבפיהם אפשר שיאמרו דברים כשמחים או מודים על טובתו, אך לבם רעה בקרבם. והוא דבר יארע על הרוב ברוב בני האדם, כי אעפ"כ שלא יהיו בעלי קנאה ממש, אמנם, לא ניקו ממנה לגמרי. ע"כ.

עד כדי כך קשה הקנאה שאמרו במדרש: וַיֹּאמֶר יי' אֶל מֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יְמֶיךָ לָמוֹת קָרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְהִתְיַצְבוּ בְּאֵהָל מוֹעֵד וְאַצְוֶנּוּ וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וַיִּתְיַצְבוּ בְּאֵהָל מוֹעֵד (דברים לא, יד): קָרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר לְפָנָיו רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, יְטַל יְהוֹשֻׁעַ אֶרְכֵי שְׁלֵי וְאַהֲא חֵי, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲשֵׂה לּוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְךָ.

מִיַּד הַשָּׁכִּים מֹשֶׁה וְהֶלֶךְ לְבֵיתוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, נִתְּרָא יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר מֹשֶׁה רַבִּי בּוֹא אֶצְלִי, יֵצְאוּ לְהֵלֶךְ, הֶלֶךְ מֹשֶׁה לְשִׁמְאֵלוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, נִכְנָסוּ לְאַהֲלֵ מוֹעֵד, יָרַד עֲמוּד הָעֲנָן וְהִפְסִיק בִּינֵיהֶם, מִשְׁנֹסֶתֶלֶק עֲמוּד הָעֲנָן הֶלֶךְ מֹשֶׁה אֶצֶל יְהוֹשֻׁעַ וְאָמַר מָה אָמַר לְךָ הַדְּבֹר?

אָמַר לוֹ יְהוֹשֻׁעַ כְּשֶׁהָיָה הַדְּבֹר נִגְלָה עֲלֶיךָ יוֹדֵעַ הֵייתִי מַה מְדַבֵּר עִמָּךְ? אוֹתָהּ שְׁעָה צָעַק מֹשֶׁה וְאָמַר מֵאָה מִיתוֹת וְלֹא קִנְאָה אָחַת.

וּשְׁלֹמֹה מְפָרְשֶׁה (שִׁיר הַשִּׁירִים ח, ו): כִּי עֲזָה כְּמוֹת אֶהְבֶּה קֶשֶׁה כְּשֹׂאוֹל קִנְאָה, אֶהְבֶּה שְׂאֵהֵב מֹשֶׁה לַיהוֹשֻׁעַ, וּמָה שֶׁקִּנְאָה מֹשֶׁה בַּיהוֹשֻׁעַ. כִּיּוֹן שֶׁקִּבֵּל עָלָיו לָמוֹת, הִתְחִיל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִפִּסּוֹ, אָמַר לוֹ חֲיִיךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה הַנְּהַגְתָּ אֶת בְּנֵי, אֵף לְעֵתִיד לְבוֹא עַל יְדֶיךָ אֲנִי מִנְהִיג אוֹתָךְ, מִנִּין, שְׂנֵאָמַר (ישעיה סג, יא): וַיִּזְכֹּר יְמֵי עוֹלָם מֹשֶׁה עִמּוֹ.

כותב הרב נבנצאל כידוע על שאול המלך הכריזה בת קול מן השמים (ש"ב כא ו) "שֹׂאוֹל בְּחִיר יִי" ברכות יב.

ובנוסף אמרו חז"ל (סוכה נב.) ששֹׂאוֹל המלך נמנה על ידי חז"ל בין שמונה נסיכי אדם שינהיגו את העולם לעתיד לבוא.

ואם כן ברור אם כן מעל לכל ספק שאין בידינו כלים כלשהם שיסייעו בידינו לאמוד גדולי עולם שכאלה, ובכל זאת מכיון שהתורה נכתבה עבורנו, ולא רק עבור המלאכים, ומכיון שאנו מחוייבים בלימוד כל אות ואת שבתורה כפי מדריגתנו, לכן אנו מדברים בלקח שעלינו להפיק מדברי חז"ל, ממילא מובן שאין בדברים חלילה הערכה כלשהי לענקות קומתו של שאול המלך, ואנו דנים אך ורק ברובד הקרוב ביותר אלינו, מבין שבעים הפנים שבתורה.

מה אנו יודעים על אישיותו של שאול המלך? אמרו חז"ל על הפסוק "בֵּן שָׁנָה שְׂאוֹל בְּמִלְכוֹ", (שמואל א יג א) מספר הנביא, ופירשו חז"ל: שהיה נקי מחטא כתינוק בן יומו (יומא כב:)

וכשרב נחמן בר יצחק: רצה לפרש את הפסוק על שאול לגנאי ואימא כבן שנה, שמלוכלך בטיט ובצואה, שהיה מלוכלך בחטא? מיד הראו

לרב נחמן בר יצחק משמים, מלאכי פחד שהבהילו אותו בחלומו, על שלא דיבר בלשון נקיה כלפי שאול.

אמר רב נחמן בר יצחק: דברתי נגדכם יותר מן הראוי עצמות שאול בן קיש! שוב הפחידו אותו בחלום, משום שעדיין לא כיבדו כראוי.

חזר ואמר: נעניתי לכם עצמות שאול בן קיש מלך ישראל!

ואומרת הגמרא שם אמר רב יהודה אמר שמואל: מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול לאורך ימים?

מפני שלא היה בו שום דופי ביחוס משפחתו, ויש חשש שמא יתגאו המלכים מזרעו, על ישראל.

ועוד נאמר על שאול, "שָׂאוֹל בְּחֹר וְטוֹב וְאִין אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב מִמֶּנּוּ מִשְׁכֻּמוֹ וּמַעֲלָה גְבוּהַ מִפֶּל הָעַם" (שמואל א ט ב) וודאי שאין הכוונה לגובה גופני בלבד, אלא גם ובעיקר למעלתו הרוחנית.

וכנז"ל שגם לאחר כל מה שנכשל בחייו, הריהו מיועד להנהיג את עם ישראל לעתיד לבוא, בשל אותה מעלה רוחנית גבוהה שהיתה בו וענוותנותו העצומה.

כך למשל כאשר הוא חוזר לביתו לאחר שנמשח למלך על ידי שמואל, ודודו שואל אותו על מעשיו, הרי ששואל מספר לו על האתונות שברחו לאביו, ואת דבר המלוכה שנמשך למלך לא הגיד לו מחמת ענוותנותו כמ"ש "וַיֹּאמֶר שָׂאוֹל אֶל דָּוִד הֲגִיד לָנוּ פִּי נִמְצְאוּ הָאֲתָנוֹת וְאֵת דְּבַר הַמְּלוּכָה לֹא הֲגִיד לוֹ אֲשֶׁר אָמַר שְׂמוּאֵל:" (שם י טז) ובשכר צניעות זו שהיתה בו, זכה ויצאה ממנו אסתר שגם עליה נאמר "אִין אֶסְתֵּר מִגִּדְתָּהּ מוֹלִדְתָּהּ וְאֵת עֲמָה כַּאֲשֶׁר צָוָה עָלֶיהָ מְרַדְּכִי" ואסתר כידוע אינה דבר של מה בכך, שהרי בזכותה הגיעו ישראל לקבלת תורה שבעל פה כמבואר בגמרא הדור קבלוה בימי אחשורוש (שבת פח.).

וכן אחר כך למרות שכבר נמשח שאול על ידי שמואל הנביא, שאול בורה ונחבא אל הכלים כמ"ש וַיִּלְכַּד שָׂאוֹל בֶּן קִישׁ וַיִּבְקֶשְׁהוּ וְלֹא

נמצא: וישאלו עוד ביי' הבא עוד הלם איש ויאמר יי' הנה הוא נחבא אל הפלים: (שמואל א' י כא-כב) ופירשו חז"ל שסירב למלוך עד שגם האורים ותומים יעידו שהוא הראוי למלוכה, (מדרש אגדה ויקרא א א.)

ואף לאחר שהאורים ותומים אכן מצביעים עליו כבחיר ה' וכל העם מריעים למלך החדש, הוא מתעלם מאותם בני בליעל שמבזים אותו ואומרים ויאמר העם איש אל רעהו מה זה הנה לבן קיש הגם שאול בנביאים? ואף מונע אחרים מלהענישם.

אם כן שאול המלך עניו הוא ללא גבול ושיעור.

אבל כאשר אנו נוגעים ביחסו אל דוד, מגיעים אנו לתמיהה עצומה האמנם שאול הוא זה? הרי צדיק ועניו כשאול היה צריך לשמוח על שפגש בדוד, וכמה טובה וברכה היתה צומחת לישראל אם שני צדיקים אלה היו פועלים יחד נגד הפלישתים, ולמען הרבות כבוד שמים, ובמקום זאת מבלה שאול את שארית ימיו ברדיפה אחר דוד?!!!

וגם כשנוכח לראות פעם אחר פעם, שדוד ניצל מידיו בדרך ניסית, אין הוא רואה בכך את יד ה', והוא ממשיך לדלוק אחר דוד בעקשנות חסרת פשרות, כיצד ניתן ליישב את הדברים?

אמרו על כך במדרש, דבר אחר: "פי עזה כמות אהבה" אהבה שאהב יהונתן לדוד שנאמר: "ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד ויאהבהו יהונתן בנפשו" (שמואל א' י"ח א) "קשה כשאול קנאה" קנאה שקנא שאול לדוד שנאמר: "ויהי שאול עוין את דוד" (שמואל א יח ט).

הקנאה בדוד היא שמשפיעה על צדיק ועניו שכזה, וגם כאן מדובר כמובן בהשפעה שהיתה חבויה עמוק בתת ההכרה של שאול.

מקורה של הקנאה הזו התחילה בדבריו של דואג האדומי, המתאר לשאול את דוד.

בנביא מסופר על רוח רעה שאחזתו לשאול, וביקש שיביאו לו אדם שיודע לנגן כדי שתסור ממנו רוח הרעה כמ"ש: "ורוח יי' סרה מעם שאול ובעתתו רוח רעה מאת יי': ויאמרו עבדי שאול אליו הנה נא

רוח אלהים רעה מבעתך: יאמר נא אדננו עבדיך לפניך יבקשו איש ידע מנגן בפנור והיה בהיות עליך רוח אלהים רעה ונגן בידו וטוב לך: ויאמר שאול אל עבדיו ראו נא לי איש מיטיב לנגן והביאתם אלי: (שמואל א טז יד-יז)

והנה דואג מבשר לשאול על דוד בן ישי שיודע לנגן כמ"ש "ויצען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי ידע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר ויי' עמו"

אומרת הגמרא (סנהדרין צג:) אמר רב יהודה אמר רב: כל הפסוק הזה, לא אמרו דואג שהוא אותו "אחד מהנערים" – אלא בלשון הרע. כלומר, שנתכוין לרעה, כשסיפר שבחו של דוד, כדי שיקנא בו שאול ויהרגנו.

וזהו פירושן של הברכות: "ידע נגן" – שיודע לשאול. "וגבור חיל" – שיודע להשיב.

"ואיש מלחמה" – שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה, להתוכח בתלמוד.

"ונבון דבר" – שמבין דבר מתוך דבר.

"ואיש תאר" – שמראה פנים בהלכה היינו שמביא ראיה לדבריו.

"וה' עמו" – שהלכה כמותו בכל מקום.

אומרת הגמרא: בכל הברכות והשבחים שבח דואג את דוד, אמר שאול לעבדיו: אף יהונתן בני כמוהו.

כיון שאמר לו דואג את הברכה האחרונה: "וה' עמו" – שהלכה כמותו בכל מקום. דבר שלא היה בו – חלשה דעתו של שאול, ונתקנא בדוד.

דבשאול כתיב: "ובכל אשר יפנה ירשיע" (שמואל א יד מח) ובדוד כתיב: "ובכל אשר יפנה יצליח" עיין מסורת השם שאין פסוק כזה

ויתכן שזה הפסוק "וַיְהִי דָּוִד לְכָל דְּרָכָיו מִשְׁפִּיל וַיִּי עָמוֹ" (שמואל א יח יד)

והנה לכאורה מי בקש מדואג האדומי לומר את כל השבחים הללו על דוד בפני שאול? וכי ביקשו ממנו המלצות על דוד? ובשל הקושי הזה, הסבירו חז"ל שם את הפסוק כולו כניסיון לעורר את קנאת שאול בדוד בעל המעלות הרבות.

ואכן כשאמר דואג "וה' עמו" שפירושו שהלכה נפסקת כדוד בכל מקום, נכנסה הקנאה בליבו של שאול, מפני שגם שאול בגדלותו לא זכה למעלה שכזו, ואף שהכתוב מעיד "וַיָּבֵא דָּוִד אֶל שָׂאוֹל וַיַּעֲמֵד לְפָנָיו וַיֵּאָהֲבֵהוּ מְאֹד וַיְהִי לוֹ נָשִׂא כָּלִים" (שמואל א טז כא) בכל זאת מאותו רגע והלאה, לא פסקה הקנאה לפעפע בליבו של שאול.

כך למשל במלחמת דוד בגלית, כל ישראל חרדים מפני גלית ואפילו יהונתן שידע לומר בשעתו "כִּי אֵין לִי מַעְצוֹר לְהוֹשִׁיעַ בְּרַב אוּ בַמַּעַט" (שמואל א טז יד ו) ויצא להילחם בליווי נושא כליו בלבד בכל מחנה פלשתים, גם הוא ירא מפני הענק הפלשתי.

והנה מגיע דוד והוא מוכן לקנא את קנאת ה' בפלשתי המחרף מערכות אלקים חיים, מה היה טבעי יותר מכך ששאול ישמח על זאת כמוצא שלל רב, ואכן יהונתן אומר לשאול מאוחר יותר על דוד "וַיִּשֶׂם אֶת נַפְשׁוֹ בְּכַפּוֹ וַיִּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיַּעַשׂ יָי תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל יִשְׂרָאֵל רְאִיתָ וַתִּשְׂמַח וְלָמָּה תַחַטָּא בְּדָם נְקִי לְהַמִּית אֶת דָּוִד חַנָּם" (שמואל א יט ה) ושאול אינו מכחיש זאת, אך בכל זאת כאשר דוד מנסה ללבוש את מדי הקרב של שאול הגבוה משכמו ומעלה מכל העם, והמדים הרחבים תואמים להפליא את ממדיו הצנומים של דוד, מבין שאול שהדבר בא לרמוז על התאמתו של דוד למלכות, והוא מכניס עין רעה בדוד עד כדי כך שדוד מסיר מיד את המדים מחשש שעינו הרעה של שאול תכשיל אותו ותגרום לו להיות מנוצח ע"י גלית.

כמ"ש במדרש (ויק"ר כו ט.) וז"ל וכן אָתָּה מוֹצֵא בְּדוֹד הַמְּלֶךְ פִּיּוֹן שֶׁהֶלֶךְ לְהִלָּחֵם עִם גְּלִית אָמַר לוֹ שָׂאוֹל (שמואל א יז, לג): לא תוכל ללכת אֶל הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה לְהִלָּחֵם עִמּוֹ כִּי נֶעַר אָתָּה, אָמַר לוֹ דָּוִד

(שמואל א יז, לד לו): רעה היתה עבדך לאבי בצאן ובא הארי והדוב ונשא שיה מהעדר, ויצאתי אחריו והכתיו והצלתי מפיו ויקם עלי והחזקתי בזקנו והכתיו והמיתיו, גם את הארי גם הדב הפה עבדך והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם.

אמר לו שאול מי אמר לך שאתה יכול להרגו? מיד השיבו דוד (שמואל א יז, לז): ה' אשר הצלני מיד הארי ומיד הדב הוא יצילני מיד הפלשתי הזה,

מיד (שמואל א יז, לח): וילבש שאול את דוד מדיו, וכתוב בשאול (שמואל א ט, ב): משכמו ומעלה גבה מכל העם, פיון שהלבישו בגדיו וראה שעשוין לו, מיד הכניס בו עין הרע, כשראה דוד שהלבין פני שאול, אמר לו (שמואל א יז, לט): לא אוכל ללכת באלה פי לא נסיתי ויסרם דוד מעליו, הא למדת שאפלו יהא אדם קצר ונתמנה מלך נעשה ארץ, כל כך למה שבשעה שנמשח בשמן המשחה נעשה משבח מכל אחיו, אמר דוד בשמן המשחה שנמשחתי בו, אני שמח, שנאמר (תהלים טז, ט): לכן שמח לבי ויגל כבודי אף בשרי ישכן לבטח.

וכן גם לאחר מכן כשחזר דוד מהקרב עם גלית לאחר שקידש שם שמים בצורה מופלאה שכזו, כתיב: ויהי בבואם בשוב דוד מהפזות את הפלשתי ותצאנה הנשים מפל ערי ישראל לשיר והמחלות לקראת שאול המלך בתפיים בשמחה ובשלשים: ותענינה הנשים המשחקות ותאמרן הפה שאול באלפיו ודוד ברבבתיו: ויחר לשאול מאד וירע בעיניו הדבר הזה ויאמר נתנו לדוד רבבות ולי נתנו האלפים ועוד לו אף המלוכה: ויהי שאול עוין את דוד מהיום ההוא והלאה. (שמואל א יח ו-ט)

אותן הנשים לא התכוונו למאומה כשהן שרות היכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו, וכמ"ש שם המלבי"ם, שלא היתה כוונתן באמת להגדיל שדוד היו לו רבבות, כי נהפך הוא, הנצחון במעט אנשים גדול יותר. רק אמרו שגדול הנצחון שנצח שאול ויונתן שהיה לו רק אלפים כנוצר למעלה, על נצחון דוד שהיו עמו רבבות ישראל. אולם

שאל לקח הדברים כפי פשטם כאילו כוונו שישראל אשר עם דוד רבים מאשר עם שאול.

ומכל מקום דוד ודאי שאינו אחראי לשירה זו, ובכל זאת "וַיְהִי שְׁאוּל עֹזֵן אֶת דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וְהָלְאָה".

הקנאה אינה מניחה לשאול לאהוב את דוד, דבר שהשכל הישר היה מחייב מכל ההיבטים האפשריים.

ראשית הרי דוד היה מנגן לשאול ובזכות הניגון סרה הרוח הרעה שהיתה מבעתת אותו, והוא זוכה להשראת רוח ה' הטובה דבר שאין נשגב ממנו בעיני צדיק כשאול.

כמו כן שאול מבקש מאה עורלות פלשתים, ודוד מביא לו מאתיים. דוד הוא חתנו, ודוד הוא שר האלף שלו, אבל... קשה כשאול קנאה.

הקנאה הרי כמוה כשוחד, שמטה את האדם לכיוון ולהחלטה חד צדדית, כנגד השוחד של הקנאה אי אפשר להעלות טענות הגיוניות.

מסיים הרב נבנצאל אין ספק אמנם שלכל העניין ישנם שורשים עמוקים יותר, הקנאה בין שאול לדוד מתחילה עוד ב-"וַתִּקְנָא רָחֵל בְּאֶחָתָהּ" (בראשית ל א) ושואל מוצאו מרחל ודוד מלאה, וגם לקנאה זו יש שורשים עליונים יותר, והדבר מגיע אולי עד לקטרוג הלבנה בששת ימי בראשית כשאמרה שאין שני מלכים יכולים לשמש בכתר אחד, (חולין ס:) ברור אם כן ששורשם של דברים עמוק ונשגב מאתנו אבל כאמור אנו מדברים כפי ראות עיננו הפשוטה. (שיחות לספר בראשית תולדות)

בגמרא מנחות (קט:) מסופר על שמעון הצדיק, הגמרא מספרת שם כי בשנה בה מת שמעון הצדיק אמר למקורביו, כי הוא יודע שבשנה זו הוא עתיד למות, אמרו לו מנין אתה יודע? אמר להן כל יום הכיפורים נזדמן לי זקן אחד, לבוש לבנים ונתעטף לבנים ונכנס עמי ויצא עמי, שנה זו נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ונתעטף שחורים ונכנס עמי ולא יצא עמי, ואכן לאחר הרגל חלה שמעון הצדיק וכעבור שבעה ימים נסתלק מן העולם.

ובהמשך הגמרא מספרת הגמרא שלשמעון הצדיק היו שני בנים, שמעי וחוניו, שמעי היה גדול מחוניו בשנתיים וחצי, ובכל זאת אמר שמעון הצדיק לפני פטירתו שבנו הקטן חוניו, הוא ישמש תחתיו בכהונה גדולה, כיון שהיה תלמיד חכם יותר משמעי. וכו'.

וכך כותב הרמב"ם בפירושו על המשניות שם (מנחות פרק יג משנה י) שמעון הצדיק עליו השלום אשר ממנו כל הקבלה, כמו שבארנו בהקדמת ספר זה, כאשר בחר לו ה' העונג הנצחי, הניח שני בנים, שם האחד חוניו, ושם השני שמעי והוא הגדול, אלא שהיה חוניו יודע יותר בעניני העבודה, ולפיכך צוה עליו השלום, למנות חוניו הצעיר כהן גדול במקומו, ואז נסתלק חוניו מן השררה הנכבדה הזו לטובת שמעי אחיו, ומנהו כהן גדול במקום אביו.

ואחר כך ניחם על מה שעשה, ויישר בעיניו להרוג את שמעי אחיו כדי שיחזור הוא לשררתו, לפי שאינו יכול לחזור בו, כפי שכבר ידעת, כי מיסודות תורתנו שכל מי שנתמנה לשררה תורנית, אין מורידין אותו ממנה לעולם, אלא בעבירה המחייבת הורדתו, מעלין בקדש ולא מורידין, ולא יהא כהן גדול אלא אחד בכל העולם, לפיכך עשה תחבולה נגד שמעי אחיו, ואמר לו בא ואלמדך סדר העבודה וארגילך בה.

הלבישו בגד שאין מדרך הכהנים ללבשו, וחגרו אבנט שגם הוא אינו כפי המתכונת הידועה, אלא היה כעין הבגד והאבנט שהיו לובשות אותו הנשים באותו הזמן, והביאו אל המזבח ללמדו בדבור, לא שיתעסק בשום דבר מן העבודות, לפי שאין עבודת מחוסר בגדים מותרת כמו שהודעתך.

ואחר כך הניחו, ופירש ממנו אל קבוצת כהנים שהיו במקדש, ואמר להם, אחי זה, יש לו אהובה שהוא מנאף עמה, וזה שעליו בגדה ואבנטה, והוא נשבע לה, כי ביום שיתמנה כהן גדול ילבש בגדיה ויגש בהם אל המזבח להראות לה גודל אהבתו אותה, והנה קיים לה מה שהבטיחה.

ואז פרצו המון הכהנים להרגו, בגלל חומר העזתו כלפי המקדש, והרי בגדו ואבנטו מעידים כדברי אחיו, בקש שימתינו לו לומר דבריו ויעשו מה שירצו, שח להם תחבולת אחיו נגדו, וחקרו על הדבר בתכלית החקירה ונתברר שהוא זכאי, ושחוניו הוא שהעז לעשות כהן גדול והמזבח והעבודה לשחוק, עד שעשה מה שעשה, ובקשוהו ההמון להרגו, ונמלט אל המלך, ולא יכל להגן עליו מידי בני אדם כיון שבקשוהו כל ישראל, ויצא בורח מירושלם לאלכסנדריה של מצרים,

והקים שם באלכסנדריה בית כתבנית המקדש, ובנה מזבח והקריב עליו קרבנות לה' יתעלה, וכך אמרו בית חוניו לאו בית עבודה זרה הוא, אלא שעבר על אמרו יתעלה לא תעלה עולותיך וכו'.

ונתקבצו אליו הקבטים המצרים עם כל הנספחים אליהם, וקראם לעבודת ה'. ונשמעו לו והיו דבריו נעלים בעיניהם ועשאוהו להם לכהן, וכבדו אותו הבית, והיו המצרים עובדים בו את ה' ומקריבים קרבנות כפי שלמדם חוניו, ונתקיימה הבטחת ה' על ידי ישעיה "ביום ההוא יהיה מזבח ליי' בתוך ארץ מצרים ומזבחה אצל גבולה ליי'" (ישעיהו יט יט) והתמיד אותו הבית מאות בשנים. והכל מודים שכל הקרבנות הקרבין בבית זה ודומיו אינן קרבן, ובעל חי הנשחט בהם כמו אלו נחנק או ננחר.

הנה בתחילה חוניו בתעצומות נפש ויתר לאחיו על הגדולה למרות צוואתו המפורשת של אביו שמעון הצדיק, אך למרות ויתורו, חזר בו וחיפש תחבולה להוריד את אחיו מכהונתו עד כדי כך שרצה לגרום מיתה לאחיו, במי מדובר? בחוניו, זה שאביו רצה למנותו לכהן גדול שיכנס ביום הכיפורים לפני ולפנים, שלמרות גילו הצעיר, בו ראה אביו שמעון הצדיק את הבן הממשיך בדרכו, נורא למתבונן עד כמה קשה הקנאה, "קשה כשאול קנאה" קשה לעמוד כנגדה.

בהקדמה לספר באר יצחק על מסכת גיטין לרבי אברהם
יצחק גליק צ"ל מובא סיפור נורא על המחבר הנ"ל.

רבי אברהם יצחק זצ"ל נולד בעיר ווירעטש לאביו רבי שמאי זצ"ל ולאמו האשה הכשרה שנאים מעשיה כקטורת מרת רחל ע"ה.

בשנת תקפ"ו או סמוך לשנה ההוא, רבי שמאי הזה היה מקרואי העדה בעיר ווירטעש הסמוכה לדעברעצין, עסקו היה בעלוקות אשר גדל ביאורים המיוחדים לזאת, ואת העלוקות מכר לערי אשכנז הגדולות והרחוקות, וממנו פרנסתו וכבוד עשרו.

ויען כי היה העסק רב, ורחוק, והשתרע עד קצות הארץ, היו לו משרתים רבים ושותפים, ואם כי מרבה עבדים מרבה גזל שגזלו מאתו, הוא הסתפק במה שהותירו לו, ולא פשפש אחריהם עד מיצוי הדין, כי כה אמר: בנפשם הביאו לחמם, וא"כ מחיר רב שילמו חלף מותר חלקם.

טרם נולד הילד אברהם יצחק לאבותיו, מתו על פניהם מצאצאיהם ילדים אחדים, לכן בהוולד לו את יצחק בנו, נתן אל לבו, הוא ואם הילד מרת רחל ע"ה להתענות כל הימים בשני וחמישי מדי שבת בשבתו, למען יחוננו השם ויתן לו את הבן הזה אשר עליו התפלל, ויוסיף לו שנות חיים ואורך ימים ולא ימות גם הוא כאחיו, ככה יעשה ר' שמאי כל הימים.

(עד כדי כך שמסופר שלאחר שכבר התחתן בנו ר' אברהם יצחק זי"ע, שאל למחותנו רבי ישעיה בנעט זצ"ל אבדק"ק קאלוב, הן לא קבל עליו להתענות רק עד שיזכה להוליך את בנו זה לחופה, אכן עתה תאוו נפשו להתענות עוד, וגם בחגי קודש הנופלים בשני וחמישי, כי עונג הוא לו לצום באותן הימים יותר מאשר יתענג באכלו מעדנים, והסכים מחותנו שיתענה כמנהגו)

הנער נער, ורוח ה' החל לפעמו, גם במעלליו התנכר כי לגדולות נוצר, אביו היה לוקח לו מהמלמדים היותר נבחרים, ויתן להם שכרם ככל אות נפשם, אולם כגלי ים סביב לאניה יתהלכון ויתערו להצלילה כעופרת בנככי הים, כן עמד נחשול של ים לעקור את שתיל היקר הזה בקטנותו, ולקטפו עודנו באבו.

אך חסדי ה' אשר שמר על נטע הקטן, לבל יעקר, לולי ה' עזרתה לו, כמעט אבדנו את הסגולה היקרה, וחבל לעולם

שאבדה שמש כזה, ויחמול ה' עליו ועל הדור הבא, ומעשה שהיה כך היה...

בעיר ההוא, היה גר תלמיד חכם אחד, גדול בתורה מאד, ויהי לו בנים אשר ברצונו היה, שיהיו גדולי הדור, ולכן כינה אותם בשמות הנוודעים לשם טוב בישראל, כגון השל"ה ו"הקצות החושן" וכאלה.

ויהי כראות אותו תלמיד חכם, שלא אבו בניו עלות על סולם השלמות, ולא נראה בהם צדקת מחבר השל"ה ז"ל, ולימודו של בעל הקצות החושן זי"ע ולהפך, ומאיך אברהם יצחק בנו של ר' שמאי שהוא בן משכיל, משיג את כל מה שלומדים אתו, אמר בלבו התלמיד חכם, עתה בוש אבוש אם יהיה לבן ר' שמאי משפט הבכורה בידיעת התורה על בני...

ועבר עליו רוח קנאה, ודיבר עם המלמד שיעשה מלאכת ה' רמיה, ויהיה בבחינת משגא עיור בדרך, ליתן עצה שאינה הוגנת לאבי הנער אברהם יצחק, כי אמנם רצה לעשות מבנו תלמיד חכם, אך אחר ההתבוננות הוא רואה כי הכל על חנם, כל הלימודים לא לעזר יהיה לנער, ולא להועיל, כי לנער יחסרון כלי ההשגה, לכן למה יגע לריק, ולמה יעמול לבהלה, הן כל הכסף אשר מוציא על זה, הוא כזורק אבן לחמת.

ויצטער ר' שמאי מאד, והלך לשאול את הלמדן הנ"ל, מה אמת נמצא בבשורה האיומה שבשרו המלמד, כי לא ידע כי הוא אשר השיאו עצה למלמד.

ויהי כאשר הסכים הלמדן הנ"ל על זה, ציוה ר' שמאי את המלמד שלא ימלא ראשו החלש של בנו עוד בגמרא ודברים קשי ההשגה, אך ילמוד אתו רק מה שיהודי צריך לידע להתפלל ולברך, וחומש מראשית הפרשה קצת כאשר יוכל שאת, ויבך בכי גדול בדברו, ויאמר אל הנער הזה התפללתי והנה סתם תפלתי...

הנער אברהם יצחק ישב בין חבריו בלמדם חומש בתחילת יום לימודם, אולם רוב היום כשלמדו רש"י וגמרא, חופשה נתנה לו לנוע בבית הספר ככל אות נפשו, כי לא למד אתם.

ככה נמשך הדבר זמן רב.

ויהי היום ויבוא שמה מלמד אחר, והוא לומד להנערים הגדולים גמרא, ולאברהם יצחק לימד רק חומש, כי כן צוו לו.

וירא המלמד כי הנער אברהם יצחק בלכתו בטל בבית הספר כנ"ל שנתנו לו חופשה שיוכל להסתובב בביה"ס באין מניעה, שומע ומאזין את אשר הם לומדים גם כשאינו מצווה ועושה, ואת אשר שאר הנערים לא ידעו היה הוא יודע, והיה קופץ ואומר לפני הנערים האחרים, ורבו שומע ומשתומם על זה.

וישאל את העומדים לפניו על אברהם יצחק מדוע הוא לא נמצא בשיעורי הגמרא?

ויענו התלמידים ויאמרו כי ראשו של אברהם יצחק בל עמו, מוחו חלוש וכח התפיסה אין לו, על כן מצאו לנכון גם אביו וגם הלומדים, היינו הלמדן הנ"ל לכל יאבד כוחות נפשו הדלים בלימוד דברים אשר לא יוכל להשיגו, ולכן ילמדו עמו רק דברים פשוטים אשר כל יהודי צריך לדעתם, ולא יכבידו עליו בלימוד פירש"י וגמ' וכדו'.

ויבא המלמד אל ר' שמאי ושאלהו גם כן מדוע לא יורה את בנו גם גמרא כמו את יתר רעיו? הלא ילד נבון הוא ונעלה על בני גילו?!!!!

ויאמר אביו, כי הלא הגידו לו כי כלום אין לו, וכי לחינם אכביד עליו, ובין כך ובין כך לא יהיה למדן, ואנוכי האמנתי למלמד הקודם וללמדן הנ"ל, כי הלא למדן הוא, ומי כמוהו מורה, הידוע אדע כי אפשר להסתפק בדבריו?!!!

ויאמר המלמד לאביו, תנה את בנך על ידי, ואנכי אורה תלמוד, גמרא, ובסוף הזמן תבחון אותו, ואם תמצא כי לא למד

וידע חמישים דפי גמרא אז לא תשלם לי מאומה, אכן מובטחני כי עוד תרבה עלי מתן, כי בנך יהיה לאות ולמופת בישראל.

ויהי כאשר פתר כן היה, הבחור אברהם יצחק ראה סימן טוב בלמודו החדש, ויעבור עוד את גבול ידיעותיו יותר מאשר קוה מורהו, המלמד הזה לא עזב עוד את בית ר' שמאי ועל פיו יצאו ויבואו, וכמצותיו עשו כל דבריהם.

מני אז, עלה נעלה הנער יום יום הלך וגדול, ובהיותו כבן שנים עשרה שנה, לא נמצא עוד מלמד אשר היה יכול להשביע את נפשו השוקקה לתורת ה' צבאות, ולכן הובילוהו אביו ז"ל לעיר באלקאני לבית הגאון העצום ציס"ע מו"ה שמואל שמעלקי זצ"ל אב"ד דשם ה"ה הגה"ק ר' שמעלקא מסעליש שהתגורר אז בבאלקאני בצל קורתו היה, מפתו אכל, ומיין תורתו השקהו, וחינך אותו ללחום במלחמתה של תורה.

ואח"כ למד אצל הרב הגאון מו"ה יצחק צבי מארגערעטען זצ"ל אבדק"ק אבראהאם משם עלה לישיבת הגאון האדיר מו"ה משה פערלס ז"ל אבדק"ק באניהאד והמרבה בישיבה מרבה חכמה ודעת ויצא שמו לתהלה ולתפארת אבותיו.

והלמדן הנ"ל אשר יעץ לאביו להסירו מלימוד הגמרא, ראה כי הרע לעשות וגם נתגלה רוע לבבו לכל, ועוד זאת כי בניו אשר קראם בשם השל"ה הקצות החושן וכו' לא הצליחו בלמודם ונתרחקו מהתורה, האחד היה מנהל הסוסים והאחד איכר וכדומה, לכן התחרט מאד על עצתו בלתי אמונה אשר בקל היתה גורמת להטריד את הגדול בתורה הנוצר לגדלות מהסתפח בתורת ה', ויתעצב אל לבו מאד, לכן מני אז החל לקרב את הנער אברהם יצחק וחיבה יתירה נודעת לו מאתו.

ויהי בשוב הנער מבאניהאד לבית אבותיו, וכבדוהו לדרוש בבית הכנסת פלפל עמו התלמיד חכם ההוא בתורה, וכי גמר דרשתו, נשקו הת"ח על מצחו בפני קהל ועדה, ואהבת עולם היתה ביניהם כל הימים, אהבה עזה, ולא חדלו עוד מאז והלאה, אגרות בפלפול התורה.

גם כי הת"ח נתקבל לראב"ד באחת הקהלות הגדולות ואח"כ לרב אב"ד במקהלה מעיירות הנודעות, הוא היה זקן העדה, ורבי אברהם יצחק גליק זי"ע צעיר היה לימים, עם כל זה כאחים נדמו זה לזה כל ימי הרב על הארץ.

ומוסיף חתן רבנו בהקדמה לספרו של רבנו באר יצחק על גיטין וחולין וז"ל מי היה המלמד הזה שהצילו מיד עושקיו ומה שמו לא אדע, אך איש אלקים קדוש היה ונודע לתהלה, באחד הכפרים הסמוכים קרה מקרה לא טהור, כי מוזג אחד הכה את אחד השותים על כי מיאן לשלם בסכאו יין, ונפל שם שדוד, ויחרדו האנשים וירוצו אל חדר המלמד וישאלו מה יעשו?

ויאמר: לשאת אותו עד לפני ביתו, וכי יקחו את מפתח הבית ויקברוהו אל מתחת לנטף המטר מעל לגג ויעשו כן, ואיש לא דיבר מזה עוד אף שיחה קלה כאילו לא אירע מאומה עכ"ל.

לא לגרום לקנאה

אומרת הגמרא במסכת שבת (י:): ואמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: לעולם אל ישנה אדם את בנו בין שאר הבנים, להעדיף את אותו בן עליהם. שבשביל משקל ב' סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף, יותר מלשאר בניו, נתקנאו בו אחיו, ונתגלגל הדבר וגרם שירדו אבותינו למצרים.

היו קושרים בגד סביב הכבש מיום הוולדו שישאר נקי, ומצמר זה עושים מילת בד מיוחד מהצמר הזה, ורש"י מבאר שעשה לו יעקב ליוסף כתונת כמו שאר אחיו, רק ליוסף עשה לו מהמילת פסים יפים בקצות השרוולים.

וכך פסק הרמב"ם (הלכות נחלות פרק ו הלכה יג) צוו חכמים שלא ישנה אדם בין הבנים בחייו אפילו בדבר מועט, שלא יבואו לידי תחרות וקנאה כאחי יוסף עם יוסף.

בהפטרה של שבת זו, פרשת קרח, (שמואל א יא) מסופר על השתדלותו של שמואל בעד מלכותו של שאול, כמו שכתוב: "וַיֹּאמֶר

שְׁמוּאֵל אֶל הָעָם לָכוּ וְנִלְכְּהוּ הַגְּלָגָל וְנַחֲדַשׁ שָׁם הַמְּלוּכָה: וַיֵּלְכוּ כָּל הָעָם הַגְּלָגָל וַיִּמְלְכוּ שָׁם אֶת שְׂאוּל לְפָנָיו יי' בַּגְּלָגָל וַיִּזְבְּחוּ שָׁם זִבְחִים שְׁלָמִים לְפָנָיו יי' וַיִּשְׁמַח שָׁם שְׂאוּל וְכָל אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד מָאֵד: (שם פסוקים יד-טו).

וכן בהמשך חייו של שמואל השתדל ביותר בעד המלכתו של דוד המלך אשר מעשים אלו הם ההיפך הגמור ממדת הקנאה וצרות העין בגדולתו והצלחתו של הזולת, ובזה תיקן שמואל את חלקו בפגם הקנאה של קרח, ולכן היה שמואל בנו של אלקנה, שהרי 'אלקנה' הוא נוטריקון 'אל קנאה' אשר בזה נרמז עיקר ענינו של שמואל לנקות ולטהר את עצמו ממידת הקנאה של קרח.

ועל זאת יתפלל כל אדם שיהיו בניו מלאים במידות טובות ויהיו בעלי עין טובה על כל אחד מישראל ובפרט בינם לבין עצמם שיחיו באהבה ורעות זה עם זה ולא תהיה קנאה ביניהם ח"ו.

וכפי שהורנו יעקב אבינו בברכתו לבני יוסף אפרים ומנשה, במה שאמר "וַיְבָרְכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לְאֹמֹר בְּךָ יְבָרְכֶךָ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יִשְׁמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה וַיִּשֶׂם אֶת אֶפְרַיִם לְפָנָיו מִנַּשֶּׁה" (בראשית מח כ) ומפרש רש"י: שכל הבא לברך את בניו יברכם בברכתם ויאמר איש לבנו ישימך אלקים כאפרים וכמנשה.

והכוונה בזה שהרי כשבא יעקב לברכם הניח את ידו הימנית והחשובה על ראש אפרים הצעיר, ואת שמאלו על ראש מנשה הבכור ואעפ"כ לא גרם הדבר לקנאה ותחרות ביניהם, והיו מלאים אהבה זה לזה, ובזאת צריך כל אב לברך את בניו שיהיו כאפרים וכמנשה, טהורים מקנאה ומחלוקת, ומלאים באהבה ואהוה ושלום ורעות.

מעשה שהיה בבחור שעלה מאוסטרליה ובנה כאן בארץ ישראל את ביתו, ובהיותו בעל חסד עצום זכה לקרבה מיוחדת מראש ישיבת פוניבז' הרב שך זצ"ל.

ערירי היה, וביקש את ברכת הרב שך להפקד בבנים.

ואכן נולדו לו תאומים, אבל קטנים היו וחלשים, וסמך
ללדתם חלו בצהבת, לפיכך נדחתה הברית עד להבראתם.

שאל האברך בעצת הרב שך האם יש שהות להזמין את
הוריו מאוסטרליה לברית המילה? אדרבה המריצו הרב, ודאי,
הרי הם דאגו והצטערו כל השנים בצערך, מן הדין שישמחו
אתך בשמחתך.

הגיעו הוריו, והתינוקות החלו להתאושש, הרופאים קבעו
תאריך לברית המילה.

עלה האברך לביתו של הרב שך, ואמר: ראש הישיבה היה
לי כאב, מבקש אני שיהיה סנדק לבן אחד, ואבי יהיה סנדק
לבן השני.

ענהו הרב שך אכן חשוב אתה ככני, ומוכן אני להיות סנדק,
אך בתנאי שאהיה סנדק אצל שני הבנים כאחד.

נבוך האברך, אבל חשבתי לכבד את אבי בסנדקאות הבן
השני, אדרבה השיבו הרב שך כבד את אביך בסנדקאות
שניהם, מגיע לו כבוד זה.

מבוכתו גדלה, אך הרב שך לא הותיר מקום לספק, או
שיהיה סנדק לשני הבנים או לאף אחד.

האברך לא היה טפוש, אם זו הברירה שבפניו ידע מה
להחליט, אך שאל ומה אתן לאבי? במה אכבדו?

'בעמידה לברכות' הציע הרב שך, וכך היה, הרב שך כובד
בסנדקאות הכפולה, והאב עמד לברכות.

כעבור ימים מספר, עלה האב לבית הרב שך בענין אחר
ובסיום הדברים בקש רשות לשאול שאלה, הרשות ניתנה
ברצון, והוא שאל, ילמדנו רבנו מה פסול מצא באבי שלא רצה
להיות סנדק עמו?

חלילה קרא הרב שך בנהמת לבו, חלילה וחס, יהודי יקר
הוא, ואדרבה הרי הצעתי שיהיה סנדק לשני בניך, אלא מאי

תמה אתה מדוע לא הסכמתי להיות סנדק לאחד בלבד? הנני ואסביר לך.

אדם אינו חי לעולם, יום אחד מגיע עת פקודתו, והרי יודע אתה מנהגו של עולם, עורכים הספדים כותבים מאמרים מספרים בשבחו, ואף מגזימים, בני כמה יהיו אז בניך? מי יודע אולי בני שמונה, אולי בני עשר, אולי אף בני מצוות, ואז מה יקרה? האחד יאמר לאחיו אצלי היה הרב שך סנדק, ואצלך לא...

כיצד אוכל לשאת זאת, שאני אהיה הגורם לקנאה בין אחים!!! לא איני מוכן לכך, בשום פנים ואופן...

לכן אמרתי לך או שאני יהיה סנדק לשני התינוקות או אביך.

סיפר רבי חיים וואלקין משגיח ישיבת עטרת ישראל.

פעם שהה אבא ר' שמואל דוד זצ"ל בביתו של החפץ חיים וכאשר נכנס חתנו רבי מנחם מנדל זקס זצ"ל ששוחח עמו, ותוך כדי כך דיברו אודות שני ספרים חדשים שיצאו באותה התקופה ספר "אור שמח" וה"דבר אברהם".

רבי מנחם מנדל אמר לחפץ חיים כי שני הספרים הינם מאד טובים והוסיף לדבר בשבח הספרים.

תוך כדי הדברים פנה החפץ חיים לעברו, ואמר לו ר' שמואל דוד, גם אביך הגדול כתב ספר טוב וחשוב עד מאד, "הבית אהרן" זה ספר מאד טוב (א גיוועלדיגר ספר)

כשסיים אבא לספר את המעשה הוסיף ואמר, זה ממחיש מה שהיה הרבי החפץ חיים, תמיד ידע לחוש ולהרגיש ולחשב אם עלול השני להיפגע או לקנא, ומיד שחשש לכך, הזדרז לתקן את הדבר.

(על רבי מנחם מנדל זקס ישנו סיפור מענין אותה סיפרה אשתו השניה של החפץ חיים, כאשר החלו הדיבורים על השידוך בינה לבין רבינו החפץ חיים, סוכם שיפגשו במקום מסוים, היא הגיעה והמתינה, בינתיים ראתה אדם מבוגר בעל

הדרת פנים נכנס, לאחר מכן התברר שהוא היה רבי מנחם מנדל זקס חתנו של רבינו החפץ חיים וחותנו זצ"ל שלח אותו במקומו לשוחח עם המדוברת.

הרבנית סיפרה כי כשראתה אותו, הוא היה נראה לה מבוגר מדי, מכל מקום מפני כבודו לא דיברה כלום, וישבו ושוחחו.

כשסיימו לשוחח, אמר לה נראה לי שהענין מתאים לחותני שליט"א...

היא שמעה זאת וכמעט התעלפה...

אך משמים חוננו אותה בדעה ישרה להסכים לשידוך.

עוד סיפרה שכאשר נפגשה עם רבינו החפץ חיים זצ"ל הוא אמר לה שאם אינה ניגשת לשידוך בלב שלם, אלא מחמת השפעה או לחץ מהצד, הרי עדיף שלא תיגש לזה. כשסיימה דבריה אמרה אשרי שזכיתי לכך.

עוד סיפרה, כי קנתה פעם בגד שהיה עשוי כמה פיסות אריג שכל אחת היה בצבע אחר, כשראה רבינו החפץ חיים זצ"ל אותה עם הבגד פרץ בבכי. כשנרגע אמר לה שכואב לו המצב שאין לו מספיק כסף לתת לה לקנות בגד יפה מצבע אחד, ועקב כך היא מוכרחה לקנות לה בגד שעשוי מכמה חתיכות בד, שאריות בדים כמו עניים.)

מסופר על רבי מנחם נחום מטשרנוביל בעל המאור עינים זיע"א שבילדותו אחרי אשר נתייתם רח"ל מאביו ומאמו, לא היה לו מקום היכן לגור.

דודו, אחי אביו, ריחם עליו וקיבלו לביתו. אך מאיזה טעם לא נודע, עשה דודו שינוי ניכר בין בניו לבין בן אחיו, כי למרות שלבניו היה מתנהג בהרחבה, לעומת זאת לא פינק את בן אחיו ולא נתן לו אלא מה שהיה כדי צורכו, כן נשנה ונשלש הדבר בכמה מיני אופנים אשר הצירו והכאיבו לילד הקטן מנחם נחום.

ומה' יצא הדבר, כי כמה מדריגות גדולות למד ממנה המאור עינים זיע"א בעודו בגיל צעיר מאד.

פעם חילק דודו גלוסקאות יפות למאכל בניו, וגם לבן אחיו מנחם נחום נתן גלוסקא אחת, אך בעוד שלבניו נתן גם שומן גבינה למרוח על הגלוסקא, לא הרשה לבן אחיו ליקח משומן הגבינה ללחמו אלא הוא רצה שהמאור עינים יאכל את שלו בלי שיתן מהגבינה עליה.

הדבר היצר מאד להמאור עינים, לכן חפש במחשבתו עצה מהיכן יכול גם הוא ליקח דבר ליתן על הלחם.

ויהי בצר לו ירד למרתף הבית, והבחין בחבית של סיד שהיה נראה לו לילד בגיל צעיר, כאילו הוא גם כן שומן של גבינה, ולקח ממנו ומרחו על לחמו.

ובשמחה רבה עלה להראות לדודו את המציאה שמצא, אך אחרי זמן קט הבחין בטעותו אשר טעה, כי לא ראוי לאכילה, כי היה זה סיד ולא שומן גבינה, וגם הלחם עכשיו אינו ראוי לאכילה כלל.

אז הבין כי לא צריך לקנאות, אלא אם היה מקבל הדבר בסבר פנים יפות היה נשאר על כל פנים גלוסקא טובה, ועכשיו גם זאת אין.

ברבות הימים כאשר סיפר המאור עינים את סיפורו, סיים ואמר כי מזה למד לקח חשוב, עד כמה גרוע הוא מדת הקנאה, וכמה צריך אדם לעבוד עליה, לבלתי ילכד ברשתה, כי מדת הקנאה לא די שלא מרויחים ממנה, אלא אדרבה להיפך גם מה שיש לו כבר נאבד ממנו, כמו הגלוסקא היבישה שלא היה יכול לאכלה מפני שביקש וקינא מבני דודו האוכלים שמנת.

מסופר על רבי ישראל אבוחצירא זיע"א הבבא סאלי, בוקר אחד ישב הבבא סאלי בחדרו הוגה בספריו הקדושים, נכנס לבקרו אחד מראשי הקהל של העיירה שהיה מקורב לאדמו"ר וסייע לו בהרבה עינים שבקדושה.

נלוותה לאותו עסקן גם בתו הקטנה שרה בת החמש, שאביה רצה שתראה פעם את פני קודשו של הבבא סאלי.

לאחר שסיימו את שיחתם שנסבה על עיני הקהילה, ביקש האורח את רשות הבבא סאלי לחזור לעיניו, והחל נפרד ממנו.

הבבא סאלי קרא למשמשו, ובקשו שיביא לו קופסה קטנה ויפה מזכוכית יקרה המונחת על אחד המדפים בחדרו.

משקיבל לידי את הקופסה, קרא הבבא סאלי לבת הקטנה של האורח ששיחקה כל אותה העת עם בתו של הרב, ונתן לה את הקופסה במתנה.

הילדה שמחה מאד לקבל את הקופסה היפה ואביה הודה לבבא סאלי, ונפרד ממנו לשלום.

בתו של הבבא סאלי שראתה את אביה הגדול נותן מתנה כה יפה לחברתה, ולה הוא לא נתן דבר, פרצה בבכי ופנתה אל אביה בבקשה דומה, לתת גם לה קופסה דומה.

אביה ענה לה שעבורה הוא שומר דבר יותר חשוב ויקר, ותוך כדי דיבור, שלף את חגורתו אשר במתניו והניפה אל על, תוך מבט מאיים לתוך עיני בתו.

הבת הבוכיה נבהלה ממראה עיניה ונאלמה בתוך מספר שניות מתוך פחד מהצפוי לה.

אז החל אביה לומר לה שאין זה יפה לקנא במה שיש לחברות, ולימד אותה פרק שלם בהלכות קנאה.

לחברתך נתתי את המתנה בגלל שאביה ידידי הטוב עוזר לי תמיד בכל מיני ענינים חשובים, ומבזבז הרבה כסף לכל מיני ענינים, וגם עבורינו, ולכן רציתי לתת לה הרגשה טובה ולכבד בדרך זו את אביה, ואין זה יפה שגם את תבקשי אותו דבר, ובפרט לא יפה להראות לחברה שאת מקנאה בה ולא מסתפקת במה שיש לך.

כך שעה ארוכה הדריך את בתו שרה'לה הקטנה, עד שהרגיש שחדרו הדברים להכרתה, ומקרה כזה לא ישנה, אז שלח הבבא סאלי את בתו למשחקיה, וביקש את משמשו לחפש לה משחק מתאים וליתנו לה מיד.

אותה בת הרבנית שרה תורג'מן העידה פעם על עצמה, שמימיה לא שכחה את אותה הטפת מוסר של אבא. (מאור ישראל)

רקב עצמות קנאה

על הפסוק במשלי וְרָקַב עֲצָמוֹת קִנְאָה: (משלי יד ל). מספרת הגמרא (שבת קנב:) היו פועלים שחפרו בקרקע, ובאותו מקום היה קבור רב אחאי בר יאשיה. באמצע החפירה שמעו קול ממעמקי האדמה, באו החופרים וסיפרו את זה לרב נחמן.

הגיע רב נחמן למקום ההוא, ואמר לו למת: מי אתה?

אמר לו: אני אחאי בר יאשיה.

אמר לו רב נחמן: ואיך נשאר גופך ולא כלה? וכי לא אמר רב מרי: עתידים הצדיקים להיות עפר?

אמר לו רב אחאי לרב נחמן: ומי הוא רב מרי? אני לא מכיר אותו ולא חושש לדבריו.

אמר לו רב נחמן: והרי הפסוק מסייע לו. דהא כתיב "וַיֵּשֶׁב הָעֶפְרָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה". (קהלת יב ז)

אמר לו רב אחאי: מי שלימדך "קהלת", לא לימדך "משלי". שהרי כתוב במשלי "וְרָקַב עֲצָמוֹת קִנְאָה". מכאן שכל מי שיש לו קנאה על חבירו בלבו בחייו, עצמותיו מרקיבים לאחר מותו. ועליו נאמר "וַיֵּשֶׁב הָעֶפְרָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה". וכל מי שאין לו קנאה בלבו בחייו, אין עצמותיו מרקיבים לאחר מותו.

מששו רב נחמן לרב אחאי, וראה שיש בו מששות של בשר. אמר לו רב נחמן: יקום אדוני ויכנס לביתו.

אמר לו רב אחאי: בבקשך זאת, גלית שאפילו נביאים לא קרית. דהא כתיב "וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי יי בְּפִתְחֵי אֶת קְבֻרוֹתֵיכֶם וּבְהַעֲלוֹתִי אֶתְכֶם מִקְבְּרוֹתֵיכֶם עִמִּי" (יחזקאל לו יג) שעד שיעלנו הקדוש ברוך הוא מקברותינו, אין לנו רשות לעלות משם.

אמר לו רב נחמן: ואכתי, איך לא כלה גופך? והכתיב בקללת אדם הראשון, "כִּי עֶפְרָר אֶתָּה וְאֶל עֶפְרָר תָּשׁוּב" (בראשית ג יט)

אמר לו: הפסוק הזה "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" יתקיים שעה אחת קודם תחית המתים.

מצינו אצל רחל אמנו שלא קנאה באחותה כדאיתא במדרש (פתיחה למגילת איכה רבה) באותה שעה שעם ישראל גלו לבבל בחורבן בית ראשון קפצה רחל אמנו לפני הקדוש ברוך הוא ואמרה רבונו של עולם, גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתרה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים, וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נשואי לבעלי, יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי, והקשה עלי הדבר עד מאד כי נודעה לי העצה, והודעתי לבעלי ומסרתי לו סימן שיכיר ביני ובין אחותי כדי שלא יוכל אבי להחליפני, ולאחר פן נתמתי בעצמי וסבלתי את תאותי ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה, ולערב חלפו אחותי לבעלי בשבילי, ומסרתי לאחותי כל הסימנים שמסרתי לבעלי, כדי שיהא סבור שהיא רחל. וכו'.

וגמלתי חסד עמה, ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה.

ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך חי וקים, רחמן, מפני מה קנאת לעבודת כוכבים שאין בה ממש, והגלית בני ונהרגו בחרב ועשו אויבים גם כרצונם. מיד נתגלגלו רחמיו של הקדוש ברוך הוא ואמר, בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן, הדא הוא דכתיב (ירמיה לא, יד): פה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו. וכתיב (ירמיה לא, יד): פה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעלתך וגו', וכתיב (ירמיה לא, יד): ויש תקוה לאחריתך נאם ה' ושבנו בנים לגבולם.

והנה נאמר "ויצב יעקב מצבה על קברתה הוא מצבת קברת רחל עד היום" (בראשית לה כ) ולכאורה צריך ביאור הלשון "מצבת קברת רחל עד היום" ומה בא הכתוב לומר?

ופירש בספר באר יצחק להרב יצחק אייזיק רב בק"ק נאדי-אידא זצ"ל על פי המעשה הנ"ל עם אחאי בר יאשיה. שכל שיש בו קנאה עצמותיו מרקיבין וכל מי שאינו בעל קנאה אין עצמותיו מרקיבין

עי"ש. והנה כתיב "וַתִּקְנָא רַחֵל בְּאַחֲתָהּ" (בראשית ל א) א"כ היה בה קנאה, והיה לה לרקוב עצמותיה.

אבל באמת דהיינו דוקא אם אחד בעל קנאה עבור עניני תענוגי עולם הזה עושר וכבוד וכדומה, שולט רקבון בעצמותיו, משא"כ אמנו רחל ע"ה לא כן היתה, וכמ"ש רש"י "וַתִּקְנָא רַחֵל בְּאַחֲתָהּ" שקנאה במעשיה הטובים כי אמרה לולי שלאה אינה צדקת יותר ממני לא זכתה לבנים, וא"כ שהיה הקנאה לשם שמים, בקנאה הזאת בוודאי אינו שולט רקבון.

והנה אם היה שולט רקבון לא היתה המצבה מצבת קבורת רחל עד היום, רק לפי שעה, כל זמן שהיה גופה קיים, כי לאחר רקבון הגוף כבר איננה שם, אבל אם אין רקבון שולט בה אז היא מצבת קבורת רחל עד היום.

וזהו שבא הכתוב להגיד שבחה שקנאתה היה רק לשם שמים. ודפח"ח ושפתיים ישק.

בספר תולדות מנחם על הצדיק הנסתר חכם מנחם מנשה זיע"א בעמ"ס אהבת חיים דף כ"ט וזה לשונו שם:

כותב נכדו רבי שבתאי שני שליט"א. סיפר לי עד ראיה שבסליחות אלו שעל קברה של רחל אימנו ע"ה היה חכם יהודה פתייא זצ"ל מוריד דמעות לתוך כוס גדולה של מים, ועד שסיים היתה מתמלאת, והיה שותה אותה.

ואמר חכם יהודה פתייה שרחל אמנו קבורה סמוך לקרקע שמתחת מצבתה, ושראה אותה וגופה שלם, כמי שהלכה לישון ברגע זה, ושהיא יפה מאד, ועוד הוסיף שאין היא קבורה ישר לאורך המצבה, אלא באלכסון ע"כ עי"ש.

והנה צריך להבין מדוע דוקא מידת הקנאה היא סיבה לרקבון העצמות?

נראה שהעצמות הן העצמיות של הגוף, כי הן המתקיימות יותר משאר מרכיביו, לכן הן קרויות עצמות.

אדם שמקנא בזולתו אין לו עצמיות, לכן הוא רוצה להיות כמו אחרים, כמו כולם, אילו היה מרגיש בעצמיותו באישיות המיוחדת שלו, ובתפקיד המיועד רק לו, המצריך חומרי גלם וכלי עבודה התואמים לתפקידו, לא היה מביט על אחרים לקנא במה שיש להם ואין לו, ולכן מידה כנגד מידה, עצמותיו של המקנא מתפוררות ומאבדות את זהותן העצמית, והופכות להיות חלק מקרקע עולם. (הרב יצחק פנחס גולדוסר שליט"א תפוחי זהב יומא כג.).

כאשר נפטרה רעייתו של רבי גדליה אייזמן זצ"ל משגיה ישיבת קול תורה, ההלויה נדחתה בשל החג שחל באותה העת, ובני המשפחה רצו לאחסן את הנפטרת בקירור עד ההלויה.

אך בעלה רבי גדליה זצ"ל אמר, אין צורך בקירור, אני מעיד עליה שמעולם לא היתה לה צרות עין על זולתה, כל כולה עין טובה מבלי קנאה כלל וכלל, ואם כך מובטחני שלא ישלוט שום רקבון בגופה, כי רק על המקנא נאמר ורקב עצמות קנאה וכך אכן עשו, והיה הדבר מפליא עד למאוד.

סיפר רבי יואל שוורץ זצ"ל, עוד בתקופת המנדט, רכש אבי קבר לו ולאמי ליד הוריו בהר הזיתים.

אני הלכתי לחפש את קברי הסבא והסבתא ובעזרת החברא קדישא שעבדו במקום מצאתים, אמנם הקבר היה נתוץ כיון שהערבים השתמשו באבנים לבנין כמו בקברים האחרים, אך המצבות היו מונחים עדיין במקום.

אז הלכנו אבי ואני להשתטח על קברי אבות, אבי אולי חש משהו בקרבו כי קיצו קרב, והוא הצביע לי על המקום שליד קבר הסבא, ואמר אתה רואה, זה הקבר שלי שקניתי אותו עוד בתקופה שלפני מלחמת השחרור, הוא מסר את הדברים כאילו מתוך צוואה, אולי חש בתת מודע שזו הפעם האחרונה שיבקר במקום הזה בעודו בחיים.

בי"ז אלול תשכ"ז חלה אבי בסתימת ורידים במוח, ומצבו הלך והחמיר, בתחילה טפלו בו בבית על ידי רופאים, וכשהוחמר מצבו ונדרש לו אשפוז בבית חולים, הוא הוכנס לבית חולים.

בשבת האחרונה הייתי בבית, ואמי החליפה אותי בבית החולים, כלילה אור לב' חשון, טלפן אלי ידידו ר' ישעיה, והודיע לי כי החמיר המצב, ומיד באתי לבית החולים.

הוא כבר היה ללא הכרה, והונשם בחמצן, בבקר היה נדמה כי המצב מתייצב ואפשר לחזור לזמן מה לישיבה ללמוד, כיון שהזמן התחיל, אך תוך כדי יציאתי קראו לי חזרה כי חלה הרעה דרסטית במצבו, חזרתי, והרופאים אמרו לי שהמצב הוא של יציאת נשמה.

נכנסתי עם קרובה שטיפלה בו בימיו האחרונים, וקראנו קריאת שמע, ותוך כדי כך יצאה נשמתו בשעה 10 בבקר ב' חשון.

מיד החילותי לטפל בענין הקבורה, ונתברר, שאי אפשר לקבור אותו בקברו שקנה בחייו, כיון שעדין לא היתה החלטת ממשלה בענין, וקברנו אותו בהר המנוחות בירושלים על תנאי כמו שסיכמתי עם ר' מנחם קליין שהיה האחראי על הקבורה.

במשך השנה של האבלות, כבר היתה החלטת ממשלה שניתן לקבור בהר הזיתים, ואני פניתי בקשר לכך לרבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל כיצד לנהוג? והוא הורה לי להעביר את אבי למקום קבורתו שקנה בחייו.

סיכמנו עם החברא קדישא שהדבר יעשה ביום ב' חשון תשכ"ט יום הפטירה הראשון של אבי, משום שהעברת עצמות של האדם מעוררת בו חרדת הדין, וביום הפטירה גם יש דין מחודש לכל נפטר, ולכן צרפנו את שני הדברים יחדיו.

כשמעבירים גויית מת מקבר לקבר, נהגו שאין מרשים לציבור הרחב להמצא שם, מפני כבוד המת.

הקרובים והאחרים שבאים לכבודו, ממתינים במקום הקבורה החדש, כך עשינו, גם אנו שכרנו אוטובוס שבו נסעו הקרובים ושאר מוקירי זכרו, והמתנו בהר הזיתים.

כרגיל החברא קדישא מביאה 'ליזול' לשפוך על העצמות של המת באם הבשר לא הרקיב עדיין כולו, משום שאם עדיין נשאר שיירי בשר, הריח שנוזף מהמת הוא קשה לסובלו.

והנה כאשר הגיע האמבולנס של החברא קדישא, אנו רואים שמורידים את גופת אבי ז"ל באלונקה כמו מת רגיל, עמנו היה רבי ישעיה שיינברגר זצ"ל אחד הרבנים של חברת קובעי עיתים לתורה שהיה ידיד מאד קרוב לאבי ז"ל, והוא התרגש מאד, והחל לקרוא באידיש בקול רם הוא שלם!!! הוא שלם!!! הגופה הורדה לקבר, כשאחד תופס ברגלים, והשני בראש, ממש כמו שמורידים נפטר טרי.

אנשי החברא קדישא סיפרו לאחר מכן כי בהוציאם את גופת אבי מהקבר, הכל נמצא שלם, התכריכים, הגוף, ואמנם הם לא פתחו את התכריכים מפני כבוד הנפטר, אולם הם בדקו במישמוש היד, ומצאו שהכל היה במקומו, ואפילו הצפרניים שהן הראשונות ליפול בנפטר רגיל.

כל העומדים במקום התרגשו למראה עיניהם, אדם נשאר שלם לגמרי, מבלי להרקיב ומבלי להעלות ריח רע, במשך שנה מעת הפטירה, מלבד אמי ז"ל שהפטירה מילים אלו, איני מופתעת, הוא היה צדיק, ההשערה שלי מדוע זכה אבי לכך? היא על פי מה שמסופר בגמרא שבת קנב: ענין הדומה לענין זה, פעם אחת חפרו פועלים באדמת רב נחמן ותוך כדי חפירה וכו'.

לאור הסיפור האמור ניתן להבין מה שקרה אצל אבי זצ"ל אמנם אין אדם יודע מה בלבו של חברו, ברם ממה שראיתי והתרשמתי יכולני להעיד, אבי זצ"ל היה תמיד שמח בטובתם של חביריו, גם כשמצבו שלו היה לא טוב, וזה דבר המעיד על שליטה במידת הקנאה שבלב.

הרקבון של גוף האדם נוצרת בגוף המת, כדי לזכך את האדם מפגמים שספג במרוצת חייו.

בגמרא (שבת יג:) נאמר: קשה רימה למת כמחט בבשר חי. ופירשו רבי סעדיה גאון ובעל ספר חסידים, שאין מדובר בצער גשמי, אלא הצער הוא צער רוחני שהנשמה מצטערת בסבלו של הגוף, ושהיא שותפה בזה שהוא מתבזה על ידי הרקבון והתולעים.

ומי שזכה לזכך את עצמו בעולם הזה, הוא פטור מזיכוך של הרימה, וכל שזוכה להתגבר על מידת הקנאה הרי הוא התעלה במידה כזו שאינו צריך את הזיכוך של התרקבות הגוף. (סיפורה של משפחה)

רבי יעקב עדס זצ"ל כתב בהספדו על רבי עזרא שרים זצ"ל נינו של רבי יצחק שרים זצ"ל רצוני לספר מה ששמעתי מזקני ארם צובה על זקנו רבי יצחק שרים זיע"א בעל באר יצחק.

כי פעם אחרי פטירתו כארבעים שנה, חפרו לאחד קבר ליד קברו של הצדיק הנ"ל, ובהיותם חופרים נפרץ הכותל שבין קבר הצדיק לקבר שהיו חופרים בטעות, ורגלי ירכו של הצדיק הנ"ל יצאו חוץ לקבר, והלך זה שחפר, טבל והחזיר את הרגל והירך למקומה.

ואמר לאנשים שהיו שם, תאמינו לי שהבשר קיים כאילו עתה קברו אותו, וזה היה כארבעים שנה אחרי פטירתו. עכ"ד.

רבי יצחק שרים זצ"ל מחבר הספרים 'ליקוטים מפרדס' 'מוסר חכמים' 'באר יצחק' 'הדר עזר' ועוד, נולד בשנת תקנ"ח בחאלב שבסוריה, היה חסידא קדישא ופרישא, ובין יהודי חאלב (סוריה) רווח הספור עד מפי עד, כי במשך כל ימי חייו היה קם כל לילה לתיקון חצות, וכל שבת לפנות בוקר היה קם וקורא בקול נעים את כל התהילים בבית הכנסת הגדול בחאלב, ושנים רבות אחרי שנפטר היה עדיין קולו נשמע מבית הכנסת בקריאת תהילים.

וספר רבי יצחק טווייל שליט"א כי בעת השריפה הגדולה בחאלב בשנת תש"ז, נשרף בית הכנסת הגדול וכל תכולתו, ורק ספרי 'הדר עזר' של הרב נשאר שלמים במקומם ויהי לפלא. הרב נפטר במוצאי יום טוב הראשון של סוכות שנת תרל"ג ומנוחתו כבוד בארם צובה. (ליקוטים מפרדס בראשית בהקדמה עמ' 28)

את החלקה החדשה בבאר יעקב, קידשו לפני כמה שנים, כידוע בחלקה חדשה לא רוצה אף אחד להיות ראשון, כעבור שנה מאז שקידשו את החלקה הגיעה פניה ממשפחה בארה"ב אשר מעונינת להעביר קרובת משפחה מבית קברות בארה"ב לארץ ישראל.

מאחורי הפניה היה מונח סיפור, לפני כשבעים וחמש שנה חיתה בניו ג'רסי צעירה ממשפחה מאוד חרדית, באחד הימים היתה מעורבת בתאונת דרכים, ובעקבות התאונה הפכה לצמח, ובמשך שבעים שנה המשיכה לחיות בתור צמח.

בגיל-90 הלכה לעולמה, מאז התאונה כבר התחלפו במשפחה שתיים או שלוש דורות, וכבר לא היה קיים קשר בין המשפחה לבית החולים.

לאחר פטירתה, סידר לה בית החולים חלקת קבר בבית קברות נוצרי קתולי בניו ג'רסי.

כעבור 5 שנים נודע הדבר לאחד מקרובי משפחתה, והוא החליט להעבירה לקבר ישראל, הוא נקט בכל הסידורים וחברה קדישא בני ברק התנדבה לספק חלקת קבר בחינם.

כאשר הגיע הארון ארצה, הבחינו מתנדבות החברה קדישא, שהגוף שלם כביום הפטירה.

ביום כ' תמוז תשס"ג רבי חיים קנייבסקי זצ"ל התיישב על כסאו אחר התפלה בביתו, ואמר למשמשו, שמעתי השבוע מעשה נורא מר' מיכאל שטיגל, שהוא גם מהחברא קדישא.

רבי חיים זצ"ל סיפר זאת בקצרה והמשמש בקדש, כתב את הפרטים מפי הרב הנ"ל באריכות.

מי היא אותה אשה? לפני למעלה מ-90 שנה יהודי מאירופה עקר מגוריו לארה"ב, עם אשתו וב' בנותיו, בת אחת נישאה ולא היה לה ילדים, הבת שניה היתה בת-17 והיתה תאונת דרכים ונהיתה צמח והכניסו אותה לבי"ח של גויים ושכבה שם-72 שנה, ומתה בגיל 90 והיות שהיתה בין הגויים

הם קבורה בבית חיים של גויים לפני 5 שנים נודע לעסקן אחד שבבית עלמין דגויים קבורה יהודיה הוא עשה השתדלות והוציא אותה והביאה השבוע לארץ ישראל והייתה שלימה כמו שהניחה

ואמר רבי חיים פשט בזה על פי הגמרא הנ"ל שכל מי שאין בו קנאה אין עצמותיו מרקיבין, וכשבאו אז לארה"ב היה שממה שם ולא היה לה במי לקנאות, ושוב אח"כ כבר היתה צמח. (כל משאלותיך)

עוד סיפר רבי חיים כי אביו הקהלות יעקב צ"ל ציין, כי זוכר שעובדה זו התפרסמה בכל העיתונות דאז, כי במלחמה הראשונה במרוקו, פינו בית קברות והעבירו קברים של הריב"ש והתשב"ץ ושניהם היו שלימים.

במשפחה חשובה ביותר פרצה מחלוקת נוראה בעקבות כוונתו של הסב שהיה אדם עשיר לחלק את נכסיו הרבים ליוצאי חלציו, חילוקי הדעות בין הבנים והנכדים הולידו משטמה עזה, שהבדילה כחומה בין כל אחד למשנהו ובין כולם לסב האומלל.

הסב ברצותו בוא להשכין שלום בין הניצים, סיפר באוזני צאצאיו את המעשה הבא.

פתח הסב: סיפר לי אבי לפי שנים רבות בחדר קטן שבאחת ממחלקות בית החולים, שכב ימים מרובים אדם חולה במיטה הסמוכה לחלון, יום אחד הובא לחדרו חולה נוסף ושוכן במיטה השנייה.

החולה החדש היה אפוף דווי וכאבים, ולא היה מסוגל להניד אבר, לא כל שכן לרדת מעל מיטתו, ריחם עליו הוותיק ובבקשו להפיג את בדידותו, צייר באוזניו יום יום תמונות מרהיבות של פריחה ולבלוב כאלו הנשקפות מבעד לחלון החדר.

החולה הקשיב בשקיקה ולנגד עיניו הלכה והצטיירה תמונה מושלמת של בוסתנים מוריקים, יובלי מים משתפכים, חורשות שופעות וצמרות, אילנות נישאים נרד וכרכום קנה וקינמון עם כל עצי לבונה, נפשו הלכה וניתקה מבדידותו המשמימה, ונדדה אל מרחבי היופי האלוקי.

יום אחד התגנבה אל ליבו תולעת של קנאה בחברו, על שמיתתו צמודה לחלון והנוף המרהיב שנצפה ממנו פרוש לכל מלוא עיניו, את הקנאה החליפה עד מהרה שנאה, והערוץ שבין השניים נדם פתאומית.

החולה המשותק, לא היה מסוגל להחליף מילה עם הוותיק, הוותיק נעצב מאוד אל ליבו, אך מה היה בידו לעשות, כל ניסיון גישוש אצל שכנו נתקל בחומה של שתיקה רועמת.

לילה אחד נתקף החולה הוותיק שיעול חריף ונשימתו נעשתה קשה מרגע לרגע, שכנו שהבחין במצבו המשיך לשכב בשאננות ובאטימות ולא התאמץ אפילו להרים קול ולהזעיק את אחת האחיות.

עם שחר נכנס רופא לחדר, וקבע בצער רב את מותו של הוותיק, כתוצאה מחנק, תיכף ומיד הגיש המשותק את בקשתו להנהלת בית החולים להעבירו אל המיטה הצמודה לחלון.

בקשתו נענתה ובעזרת מספר עובדים, הועבר ממיטתו המשמימה אל המיטה המיוחלת, אשר נוף בראשית וחוץ אלוקי קדום פרוש מלפניה ומאחריה.

אחוז תזזית נעץ את מבטו הרעב בחלון, ומצא רקבובית מוריקה ומרשימה במיוחד, פרי עמל ממושך של מזגן חלון ישן ומטרטר.

את הנוף ה'בראשיתי' הזה, גדע באיבו מרזב פח ישן וחלוד, בין רגע נצנצה בו ההכרה, שהנוף המדהים והמקסים לא היה מעולם, וכי בסך הכול היו כאן מידות טובות ורחמים של איש נפלא ויקר באדם, שחס על בדידותו והיה מוכן לצייר בעבורו מראות בהם צפה רק בחלומותיו הטובים.

הנה כי כן סיים הסב באוזני נכדיו, החולה ההוא היה מוכן לראות במות שכנו הטוב בגין קנאה עיוורת, שכל כולה בועת דמיון.

אף אתם דעו לכם, שכל קינאה היא דמיון, היא נולדת ומתפתחת במחשבת האדם, ואין בה כל ממש.

לעומת זאת צאו וראו כיצד בכוח מחשבות טובות ניתן לצייר אושר שמחה ומרחבים, גם אם אינם קיימים כלל במציאות, כי הכול הולך אחר הלב.

מעשה ביהודי עני בעל חנות ירקות שעבר ביער, וראה אדם ערום ופצוע מסתובב ליד הנהר, ריחם עליו עטפו בטליתו והביאו לביתו, שם נתן לו מלבוש ומזון ואף צייד אותו בכסף.

כעבור זמן מה, הגיעה מרכבה מפוארת לבית הירקן, ונתבקש להגיע לארמון המלוכה.

נוכח היהודי לדעת שלא היה הניצול, כי אם המלך בעצמו שבהיותו עסוק בצייד ירד לשחות בנהר נתקף על ידי שודדים שגזלו בגדיו ואף פצעוהו, המלך הודה ליהודי על מדת חסדו וטובו עמו, ובמקביל בקש המלך לגמול עמו טובה ושאל במה יוכל לעזור לו.

לאחר מחשבה ממושכת בקש היהודי ואמר, מבקש אני מאדוני המלך שיסגור את חנות הירקות הקיים מול חנותי...

האין משאלתו של אותו יהודי מעלה גיחוך, והרי יכול היה לבקש מספר חנויות במרכז העיר, ומה זה נורא אם גם יהודי אחר ימשיך להתפרנס אף הוא מחנותו

וידוע מפי המשגיח רבי אליהו לופיאן זצ"ל, על רבי ישראל סלנטר זצ"ל שנפטר בעיר קניגסברג. רבי יצחק בלזר זצ"ל נסע מפטרבורג להלוויה, וכתב משם לסבא מקלם זצ"ל כי אלו היו דבריו האחרונים של רבי ישראל מסלנט זצ"ל קודם פטירתו.

הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, האדם כתיב בה"א הידיעה, ללמדך שאפילו אדם גדול, גם הוא בכלל דברי המשנה.

מסופר כי פעם פגש רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל יהודי אחד שהתהלך עם פנים נפולות ועצובות, ושאל אותו מדוע פניך נפולות?

השיב אותו יהודי לרבי שלמה זלמן זצ"ל כי הוא מקנא בחלקו של פלוני ולכן הוא התעצב אל לבו.

אמר לו רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל משפט ששינה לו את כל המבט על החיים והוא אשר שסייע לו להיחלץ מקנאתו.

רבי שלמה זלמן אמר לו בזה"ל, תשמע ידידי, אין בכל העולם... אין בכל כדור הארץ... אפילו בן אדם אחד... ששייך לקנא בו...

תתבונן ותראה, כי אין בכל כדור הארץ... אין...

ולמרות שלעתים רואים בני אדם אשר צהלתם על פניהם ומפזרים הם חיוכים לכל עבר, ונראה שהכל זורם אצלם על מי מנוחות, עלינו לדעת, כי האמת היא שעל אף שצהלתם בפניהם, אבלם בלבם.

התבוננות נפלאה אמר רבי דניאל מובשוביץ זצ"ל מה אמורה להיות הגישה הנכונה למידת הקנאה.

האם שמענו פעם אדם שמקנא בנשר מפני שיש לו כנפיים? הלא מה טוב היה אם יכול היה לעוף, אדרבה אם יוולד אדם עם כנפיים הוא ייחשב כבעל מום.

בדיוק כך צריך להיות מבט האדם על החיים, אילו היה מקבל את מה שיש לרעהו, הוא יהיה בעל מום, כי אם אכן היה לו הצורך באותה תכונה הקב"ה היה מעניקה לו, ואם לא קיבלה, אות היא כי אינה שייכת לו, ואם היא תהיה לו ייחשב לבעל מום...

אמר החכם לבנו, אל תקנא באחיך על אשר יש לו, כי הוא ינעם בחייו, ואתה תשבע דאגה וצער.

מעלת לימוד התורה ביחס לשאר המצוות

אמרו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א): על המשנה "ותלמוד תורה כנגד כולם" כל מצוותיה של תורה, אינן שוות לדבר אחד של תורה". ובאר הגר"א דהיינו למילה אחת של תורה. דהיינו שכל המצוות ביחד לא שוות ללימוד התורה.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג). אין לך מצוה בכל המצוות כולן, שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה, אלא תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות כולן.

מעלת לימוד התורה בשבת

כתב המקובל החסיד הרב רחמים שרים זצ"ל תלמידו של גאון המקובלים בירושלים הרב שאול חיים דוויק הכהן זיע"א בספרו שערי דרך החיים (ח"ג סימן קצה) וז"ל ושמענו מפי הרב יוסף חיים (הבן איש חי) שהלומד בשבת עולה י"ז אלף פעמים על החול מפי מגידי אמת עכ"ד.

וכתב בספר שיבת ציון (ח"ב רלג, להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א): א"ל מו"א המקובל רבי סלמן מוצפי זצ"ל שצריך לומר י"ז אלף רבוא כי כך שמע מפי חכמי הקבלה שבירושלים (וזאת עפ"י הכתוב בספר עץ חיים למהרח"ו ובתקוני הזהר ועוד)

ואם כן 17 אלף ריבוא הוא מאה שבעים מליון. לפי זה לימוד תורה של שעה אחת בשבת, שווה כמאה שבעים מליון שעות של חול".

ומה שכתב הבן איש חי (שנה ב בהקדמה לפרשת שמות) ששעה אחת בשבת שווה כאלף שעות בחול, אמר לו אביו זצ"ל שהוא לאו דוקא ובדרך הפלגה כתב כן, (כמו שאומרים 'חמץ אפילו באלף לא בטל', ובאמת שגם ביותר מאלף, אינו בטל).

חוברת זו שהנך אוחז בידך, נקראת בשקיקה על ידי כל שכבות הציבור, ורבים מוסרים מהם דרשות לציבור. ויש ביקוש להגדיל את התפוצה, כי אין הקומץ משיביע את הארי.

בסכום של 100 ₪ ניתן להדפיס כ-40 חוברות והנך שותף בזיכוי הרבים. של מאות שעות של לימוד תורה בשבת קודש, והכל יהיה נזקף לזכותך.

להקדשת חוברות

עם הנצחה לעילוי נשמת או לברכה

במחיר עלות ניתן להתקשר 054-8428679